

Π3.1.1.

Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση

ΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΤΠΕ ΣΤΗ ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ: ΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μελέτη στο πλαίσιο της Πράξης «*Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α΄βάθμια και Β΄βάθμια εκπαίδευση*» MIS 296579 - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΒΑΣΙΛΙΚΗ ΜΠΑΤΣΙΔΟΥ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Θεσσαλονίκη 2011

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους. Η ανωτέρω πράξη υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση».

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π3.1.1 Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Συντονιστής Ομάδας Γλώσσας: Δημήτρης Κουτσογιάννης

Ομάδα εργασίας γλώσσας:

Σταυρούλα Αντωνοπούλου

Κωνσταντίνος Κουτσανδρέας

Βασιλική Μπατσίδου

Μαρία Παυλίδου

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμαρούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
1. Εισαγωγή.....	6
2. Γενικά Χαρακτηριστικά.....	7
2.1 Το γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα.....	7
2.2 Τα Προγράμματα Σπουδών και οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές.....	8
3. Ανάλυση.....	15
3.1 Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, στάσεις, πρότυπα.....	15
3.2 Γνώσεις για τη γλώσσα.....	22
3.3 Σημείωση και γλώσσα.....	29
3.4 Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες.....	41
3.5 Αξιολόγηση.....	46
4. Συζήτηση και συμπεράσματα.....	51
4.1 Γενικότερες διαπιστώσεις.....	51
4.2 Διαπιστώσεις σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ.....	53
Συνοπτικός πίνακας συμπερασμάτων.....	56

Περίληψη

Στην παρούσα μελέτη διερευνάται το πρόγραμμα σπουδών της Γερμανίας για το μάθημα της γλωσσικής διδασκαλίας στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, αναφορικά με τους τρόπους γλωσσοδιδακτικής αξιοποίησης των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ). Οι βασικοί άξονες μελέτης του προγράμματος αφορούν τις γνώσεις για τον κόσμο και τη γλώσσα που αυτό παρέχει στους μαθητές του, τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζει τη γλώσσα και την αξιολόγηση, τις διδακτικές πρακτικές και, τέλος, τις ταυτότητες μαθητών και εκπαιδευτικών που φιλοδοξεί να κατασκευάσει. Για τη διερεύνηση του ζητήματος μελετήθηκαν οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές στο μάθημα των γερμανικών για την Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ανώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για τα Γερμανικά¹.

Από την ανάλυση προκύπτει ότι το γλωσσικό μάθημα στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αποδίδει μεγάλη σημασία στην κατανόηση του κόσμου και την προετοιμασία για τον μελλοντικό κόσμο της ζωής και της εργασίας. Οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, μέσα σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο που λαμβάνει υπόψη τους τη σύγχρονη πραγματικότητα, έρχονται σε επαφή με ποικίλα κείμενα και χρησιμοποιούν διάφορα Μέσα, προκειμένου να κατακτήσουν γνώσεις για τη δομή της γλώσσας και τη χρήση της. Οι γνώσεις αυτές αφορούν την ομιλία, την ακρόαση, την ανάγνωση, τη διαδικασία της γραφής και τη συνειδητή χρήση της γλώσσας.

Στο πρόγραμμα σπουδών της Γερμανίας οι ΤΠΕ συμπεριλαμβάνονται στα Μέσα με τα οποία τα παιδιά έρχονται σε επαφή, αλλά σε ορισμένα σημεία γίνεται ξεχωριστή αναφορά σε αυτές. Από την παρούσα μελέτη διαφαίνεται ότι οι ΤΠΕ αποτελούν πεδίο του κόσμου που πρέπει να διερευνηθεί, μέσο έρευνας, αναζήτησης πληροφοριών, και μέσο παρουσίασης. Οι μαθητές χρησιμοποιούν τον υπολογιστή ως

¹ Η μετάφραση των κειμένων από τα γερμανικά έγινε από τη Μαρία Αλεξίου, αποσπασμένη εκπαιδευτικό του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας.

μέσο πρακτικής γραμματισμού, δηλαδή για να διαβάσουν, να γράψουν, να παρουσιάσουν και να επικοινωνήσουν.

1. Εισαγωγή

Η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε στο πλαίσιο της Πράξης 3.1.1. «Σύνταξη μεθοδολογικού πλαισίου για την ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση και τη γλωσσική διδασκαλία με παιδαγωγική τεκμηρίωση», φορέας υλοποίησης της οποίας είναι το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Αντικείμενό της είναι η γλωσσοδιδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ στη γερμανική κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Στην αρχή (κεφ. 2) της παρούσας μελέτης γίνεται μία σύντομη αναφορά στο εκπαιδευτικό σύστημα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας. Έπειτα, σκιαγραφείται η φιλοσοφία που ακολουθεί η Γερμανία κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση των προγραμμάτων σπουδών. Παρουσιάζεται η δομή του κειμένου των γερμανικών Εκπαιδευτικών Προδιαγραφών για το γλωσσικό μάθημα στην Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, καθώς και κάποια βασικά στοιχεία για το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Γλώσσας στην Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Γλώσσας στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση.

Στο επόμενο κεφάλαιο (κεφ. 3) επιχειρείται η ανάλυση των Εκπαιδευτικών Προδιαγραφών και των Αναλυτικών Προγραμμάτων μέσα από συγκεκριμένους άξονες. Η ανάλυση εστιάζει στις γνώσεις για τον κόσμο και τις γνώσεις για τη γλώσσα που επιδιώκουν να καλλιεργήσουν στους μαθητές, αλλά και στον τρόπο με τον οποίο γίνεται αντιληπτή η γλώσσα και η σημείωση. Στη συνέχεια διερευνάται ο τρόπος με τον οποίο πραγματώνονται σε επίπεδο μαθησιακών αρχών και διδακτικών πρακτικών όλα όσα προτείνουν. Τέλος, προσεγγίζεται το ζήτημα της αξιολόγησης.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα γενικότερα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη των Εκπαιδευτικών προδιαγραφών και των Αναλυτικών Προγραμμάτων και κυρίως αυτά που αφορούν την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

2. Γενικά Χαρακτηριστικά

2.1 Το γερμανικό εκπαιδευτικό σύστημα

Στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας το εκπαιδευτικό σύστημα είναι αποκεντρωτικό, αφού το κάθε κρατίδιο (Länder) έχει την ευθύνη για τα σχολεία και τη διαχείριση του εκπαιδευτικού συστήματος, σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες που ορίζονται από το σύνταγμα. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν 16 εκπαιδευτικά συστήματα (όσα και τα κρατίδια της ΟΔΓ) που διαφέρουν μεταξύ τους σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας διακρίνεται στην προσχολική εκπαίδευση, πρωτοβάθμια εκπαίδευση, δευτεροβάθμια εκπαίδευση, τριτοβάθμια εκπαίδευση και συνεχιζόμενη εκπαίδευση.

Η φοίτηση στην προσχολική εκπαίδευση είναι προαιρετική. Το σχολείο είναι υποχρεωτικό από την ηλικία των έξι ετών κατά την οποία όλα τα παιδιά πρέπει να φοιτήσουν στο δημοτικό σχολείο (Grundschule), για 4 χρόνια ή έξι στην περίπτωση του Βερολίνου και του Βρανδεμβούργου. Η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, που αποτελεί αντικείμενο και της παρούσας μελέτης, διακρίνεται σε κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια. Μετά το Δημοτικό Σχολείο ακολουθεί ένα 5τάξιο (Hauptschule) ή 6τάξιο (Realschule) ή 9τάξιο (Gymnasium) σχολείο. Η ανώτερη γυμνασιακή βαθμίδα (gymnasiale Oberstufe) καλύπτει τα έτη 11 έως 13 (ή 12) και μετά από μία εισαγωγική φάση διάρκειας ενός έτους διαιρείται σε εξάμηνα.

A) Hauptschule (πρώην Volksschule)

Καλύπτει τα σχολικά έτη 5-9, παρέχει στους μαθητές γενική βασική εκπαίδευση. Οι απόφοιτοι του συνήθως συνεχίζουν στην επαγγελματικό κατάρτιση, ενώ οι μαθητές με υψηλή βαθμολογία μπορούν επίσης να φοιτήσουν σε σχολείο ανώτερου επιπέδου.

B) Realschule

Καλύπτει τις σχολικές βαθμίδες 5-10 και παρέχει στους μαθητές ευρύτερη γενική εκπαίδευση.

Γ) Gymnasium

Παρέχει στους μαθητές γενική εκπαίδευση εις βάθος και καλύπτει τα σχολικά έτη 5 έως 13 (σε μερικά κρατίδια έως 12).

Δ) Άλλα σχολεία

Το Gesamtschule, το οποίο καλύπτει και τους τρεις τύπους σχολείων υπό ενιαία στέγη και με διαφορετική οργανωτική δομή, είναι ένας ειδικός τύπος σχολείου και δεν απαντά σε όλα τα κρατίδια. Σε διάφορες πολιτείες υπάρχουν επίσης ειδικά σχολεία όπως τα: Orientierungsstufen (Φάση Προσανατολισμού), Regelschulen (Γενικά Σχολεία), ενιαίο Hauptschule και Realschule, Werkrealschulen (δευτεροβάθμια τεχνικά σχολεία) και άλλα.

2.2 Τα Προγράμματα Σπουδών και οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές

Όσα αναφέρθηκαν έως τώρα αποτελούν τις γενικές κατευθύνσεις που ισχύουν για όλα τα κρατίδια και εξειδικεύονται από το υπουργείο παιδείας του κάθε κρατιδίου. Δηλαδή, το κάθε κρατίδιο αποφασίζει, για παράδειγμα, ποια ακριβώς μαθήματα θα διδαχτούν σε κάθε τάξη, τι περιεχόμενο θα έχουν, πότε θα είναι οι σχολικές διακοπές κλπ. Το μάθημα της Γλώσσας πάντως είναι κοινό και υποχρεωτικό για όλους τους τύπους σχολείων της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Αν κάποιος θέλει να έχει μία ολοκληρωμένη εικόνα για το πρόγραμμα σπουδών της Γερμανίας, πρέπει να μελετήσει τις εθνικές προδιαγραφές (Bildungsstandards) για τα βασικά μαθήματα, τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών κατά μάθημα (Rahmenlehrpläne) και τα τοπικά, σε επίπεδο κρατιδίου (ορισμένα μπορεί να αφορούν και περισσότερα κρατίδια) και σε επίπεδο σχολείου (interschulische Curricula) προγράμματα. Και τα 16 κρατίδια έχουν κατευθυντήριες, χρονοδιαγράμματα και curricula, καθώς και νομικές ρυθμίσεις για τα σχολεία τους.

Οι κατευθυντήριες διευκρινίζουν τις παιδαγωγικές αντιλήψεις που διέπουν το συγκεκριμένο είδος σχολείου, τι περιλαμβάνει το αναλυτικό πρόγραμμα και τις διδακτικές και μαθησιακές αρχές που διέπουν το προφίλ του. Επίσης, ρυθμίζουν την οργάνωση της εκπαίδευσης και της διδασκαλίας στο σχολείο και την αξιολόγηση, τη δουλειά στο σπίτι, τη χρήση του προσωπικού και, όπου χρειάζεται, τους βασικούς άξονες δουλειάς σε κάθε σχολική χρονιά. Αναφέρονται επίσης στις απαιτήσεις ενός συστήματος οργάνωσης κατάλληλου για τους μαθητές (σχολική ζωή, συνεργασία μεταξύ σχολείων, ανάγκη για projects κλπ.). Επίσης, ρυθμίζουν τα πιστοποιητικά που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένους τύπους σχολείων και τις πιθανές δυνατότητες ανταλλαγής ανάμεσα σε τύπους σχολείων.

Όσον αφορά τα curricula απαιτείται πάνω από ένας χρόνος για να συνταχτούν, ενώ για να συνταχτούν όλα τα curricula για όλα τα αντικείμενα ενός τύπου σχολείου χρειάζονται 3 με 4 χρόνια. Συνήθως όταν ολοκληρωθούν δίνονται στα σχολεία για πιλοτική εφαρμογή. Πριν την εφαρμογή τους ζητείται η γνώμη εκπροσώπων των μαθητών, των καθηγητών και των γονέων. Όταν είναι πλέον έτοιμα, ο τοπικός υπουργός παιδείας κάνει τις αναγκαίες νομικές και οργανωτικές ρυθμίσεις, οι οποίες είτε ενσωματώνονται είτε στέλνονται ως συμπληρωματικές οδηγίες στα σχολεία. Κατόπιν επιμορφώνονται οι εκπαιδευτικοί και οι εκδοτικοί οίκοι καλούνται να αναθεωρήσουν τα βιβλία ή να εκδώσουν νέα. Το προσωπικό των σχολείων επιλέγει τα βιβλία από τον κατάλογο εγκεκριμένων βιβλίων. Συνήθως τα βιβλία δίνονται δωρεάν, αλλού δίνονται δωρεάν ως δανεικά, ενώ τα βιβλία ασκήσεων και τα αναλώσιμα επιβαρύνουν σε ένα ποσοστό τουλάχιστον τους μαθητές. Εκτός από τα βιβλία, υπάρχει και για τα 16 κρατίδια ένας Εθνικός Φορέας Ταινιών και Οπτικού Υλικού (<http://www.fwu.de/>), που παράγει υποστηρικτικό υλικό για τα σχολεία (ταινίες, βίντεο και σειρές από έγχρωμα σλάιντς). Μερικά κρατίδια έχουν κεντρικές υπηρεσίες για υπολογιστική εκπαίδευση, οι οποίες ελέγχουν τα εμπορικά λογισμικά και κάνουν συστάσεις για τη χρήση τους στα σχολεία.

Συνοψίζοντας θα λέγαμε ότι τα Curricula ρυθμίζουν τα εξής:

- τη διδακτική λογική, τις στοιχειώδεις διδακτικές και μαθησιακές μεθόδους

- το πεδίο που καλύπτει το αντικείμενο και τα κύρια περιεχόμενά του
- τη βασική ύλη του αντικειμένου, τα θέματα και τους σχετικούς στόχους
- τον έλεγχο της επίτευξης των στόχων, την ανατροφοδότηση και την αξιολόγηση

Είναι συνήθως γενικά διατυπωμένα, παρέχουν οδηγίες για τον προγραμματισμό της δουλειάς των εκπαιδευτικών, αλλά και περιθώρια ελευθερίας, για να διαμορφώνουν τις εκπαιδευτικές τους μεθόδους και να επιλέγουν την κατάλληλη μορφή αξιολόγησης. Ο εκπαιδευτικός είναι εκείνος που θα πρέπει να συνδέσει τους στόχους του curriculum με τις συγκεκριμένες ανάγκες των μαθητών του και να αποφασίσει ποια προσέγγιση είναι κατάλληλη για τους μαθητές του και ποια διδακτική πρακτική θα ακολουθήσει. Συνεργάζεται μάλιστα με τους καθηγητές των άλλων ειδικοτήτων, για να κάνουν από κοινού τον προγραμματισμό για ένα τμήμα ή μια τάξη, να εμπλέξουν τα παιδιά σε διεπιστημονικές προσεγγίσεις, projects κλπ. Τέτοια «ενδοσχολικά» curricula συνδέουν τις κατευθυντήριες γραμμές με τις ειδικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε σχολείο.

Οι επιδόσεις της Γερμανίας στις διεθνείς έρευνες TIMSS, PISA και IGLU μετά το 1972 κατέστησαν σαφή την ανάγκη θέσπισης κοινών στόχων και προδιαγραφών για τη διασφάλιση της ποιότητας και των διαδικασιών συστηματικού έλεγχου της αποτελεσματικότητας του γερμανικού εκπαιδευτικού συστήματος. Το Δεκέμβριο του 2003 η Διαρκής Σύνοδος των Υπουργών Παιδείας των Κρατιδίων της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας (Ständige Konferenz der Kultusminister der Länder in der Bundesrepublik Deutschland ή, πιο απλά, Kultusministerkonferenz) αποφάσισε την υιοθέτηση κοινών εκπαιδευτικών προδιαγραφών (Bildungsstandards) στη γερμανική γλώσσα, τα μαθηματικά και την πρώτη ξένη γλώσσα. Οι προδιαγραφές, που είναι δεσμευτικές για όλα τα κρατίδια, αφορούν την ολοκλήρωση της φοίτησης στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση (mittlerer Schulabschluss), η οποία πραγματοποιείται συνήθως στο τέλος του 10ου έτους σπουδών, δηλαδή στην ηλικία των 16 ετών. Η εφαρμογή τους στη γερμανική εκπαίδευση ξεκίνησε από το σχολικό έτος 2004-2005 και είναι δεσμευτική για όλα τα κρατίδια.

Το 2004 η ίδια αρχή θέσπισε προδιαγραφές (που αφορούν και τη γερμανική γλώσσα) για την ολοκλήρωση της φοίτησης στη γενική εκπαίδευση στη βαθμίδα του Hauptschule (Hauptschulabschluss - 9ο έτος σπουδών), την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (Primarbereich – ως το 4ο έτος σποδών, με εξαίρεση τα κρατίδια του Βερολίνου και του Βρανδεμβούργου), καθώς και συμπληρωματικές προδιαγραφές για μαθήματα των θετικών επιστημών στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Η ενσωμάτωση τους στην εκπαίδευση ξεκίνησε το σχολικό έτος 2005-2006. Το 2007 αποφασίστηκε ο σχεδιασμός προδιαγραφών και για βασικά μαθήματα της ανώτερης γυμνασιακής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (gymnasiale Oberstufe), ο οποίος δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί.

Σύμφωνα με τη σχετική κοινοποίηση της Διαρκούς Συνόδου, οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές:

- επισημαίνουν τις βασικές αρχές του κάθε αντικειμένου
- περιγράφουν τις συνδεδεμένες με το γνωστικό αντικείμενο ικανότητες (Kompetenzen) που πρέπει να έχουν αποκτήσει οι μαθήτριες και οι μαθητές (το γερμανικό κείμενο αναφέρεται πάντοτε και στα δύο γένη) σε ένα συγκεκριμένο χρονικό σημείο της εκπαιδευτικής τους πορείας
- αποσκοπούν σε συστηματική και διασυνδεδεμένη μάθηση και ακολουθούν έτσι την αρχή της σωρευτικής απόκτησης ικανοτήτων (kumulativer Kompetenzerwerb)
- περιγράφουν αναμενόμενες μεσαίες επιδόσεις στο πλαίσιο των απαιτήσεων
- εστιάζουν στις βασικές περιοχές του κάθε αντικειμένου και αφήνουν στα σχολεία δημιουργικό χώρο για την παιδαγωγική τους δουλειά
- υποδεικνύουν ένα μέσο επίπεδο απαιτήσεων
- διευκρινίζονται με παραδείγματα ασκήσεων

Το Ινστιτούτο για την Ανάπτυξη της Ποιότητας στην εκπαίδευση (Institut für Qualitätsentwicklung im Bildungswesen - IQB) που ιδρύθηκε το 2004 στο

πανεπιστήμιο Humboldt του Βερολίνου έχει ως αποστολή τον έλεγχο και την περαιτέρω εξέλιξη των εκπαιδευτικών προδιαγραφών. Από το 2009 οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές αποτελούν τη βάση για συγκρίσεις μεταξύ των κρατιδίων, παράλληλα με τη συμμετοχή της χώρας σε διεθνείς έρευνες τύπου PISA. Οι περιοδικοί έλεγχοι της επίτευξης των εκπαιδευτικών προδιαγραφών σχεδιάζεται να έχουν τη μορφή ενδεικτικών κεντρικών εξετάσεων, που διεξάγονται υπό την αιγίδα του IQB ανά 5 χρόνια για την πρωτοβάθμια και ανά 6 χρόνια για την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και θα αφορούν μαθήτριες και μαθητές που φοιτούν στην προτελευταία τάξη της εκάστοτε ελεγχόμενης βαθμίδας.

Οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές δεν υποκαθιστούν τα τοπικά προγράμματα σπουδών. Διατυπώνουν τους κεντρικούς στόχους και τις βασικές έννοιες ενός μαθήματος, δεν υποδεικνύουν σε ποιο στάδιο θα αποκτηθούν οι απαιτούμενες ικανότητες, το ζητούμενο είναι οι ικανότητες αυτές να έχουν αποκτηθεί, όταν ο μαθητής ολοκληρώσει τη φοίτηση σε μια συγκεκριμένη βαθμίδα.

Τα τοπικά προγράμματα σπουδών εξειδικεύουν τα πλαίσια αναφοράς που θέτουν οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές. Το υπουργείο παιδείας του κάθε κρατιδίου και το προσωπικό του εκάστοτε σχολείου αναλαμβάνουν να αναπλαισιώσουν τις κατευθυντήριες των Bildungsstandards στα ιδιαίτερα συμφραζόμενα των τοπικών κοινοτήτων, αναλαμβάνοντας πρωτοβουλίες για τις εκπαιδευτικές μεθόδους και πρακτικές, με το βλέμμα όμως πάντοτε στραμμένο στις δεσμευτικές γενικές εκπαιδευτικές προδιαγραφές, με βάση τις οποίες θα αξιολογηθούν οι κρατιδιακές επιδόσεις στην εκπαίδευση.

Το κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών για το μάθημα της Γλώσσας είναι δομημένο ως εξής: ξεκινάει με αναφορά στη συμβολή του μαθήματος στην εκπαίδευση (Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές: 6-7), κατόπιν ορίζει τέσσερις τομείς ικανοτήτων (Kompetenzbereiche) που πρέπει να αποκτηθούν (Ε.Π.: 7-9), και στη συνέχεια περιγράφει και αναλύει τις ικανότητες που πρέπει να αποκτηθούν σε κάθε έναν από τους τομείς (Ε.Π.: 10-17). Το υπόλοιπο του εγγράφου (Ε.Π.: 18-54) καλύπτουν παραδείγματα ασκήσεων, για τις οποίες ορίζονται τρεις τομείς

απαιτήσεων (Anforderungsbereiche) που διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την πολυπλοκότητα των απαιτήσεων. Δίνονται 8 παραδείγματα ασκήσεων για γραπτή και 5 για προφορική έκφραση. Κάθε άσκηση εκκινεί από ένα δοσμένο χρηστικό ή λογοτεχνικό κείμενο για το γραπτό λόγο (στην άσκηση 1 δίνεται επιπλέον μια συνέντευξη και δύο σχεδιαγράμματα) ή από τον προσδιορισμό ενός θέματος για τον προφορικό λόγο. Για κάθε άσκηση δίνονται ζητούμενα, προσδιορίζεται η σύνδεση με τις εκπαιδευτικές προδιαγραφές και υποδεικνύονται πιθανές λύσεις (βασικά πιθανότητες προσέγγισης από τις μαθήτριες και τους μαθητές) συσχετισμένες με τους τομείς απαιτήσεων.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Γλώσσας στην Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση το επεξεργάστηκε το Κρατιδιακό Ινστιτούτο του Βερολίνου για το Σχολείο και τα Μέσα (Berliner Landesinstitut für Schule und Medien και εφαρμόστηκε στο Βερολίνο κατά το σχολικό έτος 2006-2007.

Το Πρόγραμμα Σπουδών για το γλωσσικό μάθημα στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια σχεδιάστηκε από το Κρατιδιακό Ινστιτούτο του Βερολίνου για το Σχολείο και τα Μέσα (Berliner Landesinstitut für Schule und Medien (LISUM), το Κρατιδιακό Ινστιτούτο του Βραδεμβούργου για το Σχολείο και τα Μέσα (Landesinstitut für Schule und Medien Brandenburg (LISUM Bbg) και το Κρατιδιακό Ινστιτούτο του Μέκλενμπουργκ – Φορπόμμερν για το Σχολείο και την Εκπαίδευση (Landesinstitut für Schule und Ausbildung Mecklenburg-Vorpommern) (L.I.S.A.), με βάση τις νομικές εκπαιδευτικές ρυθμίσεις του εκάστοτε κρατιδίου. Τέθηκε σε εφαρμογή στο Βερολίνο κατά το σχολικό έτος 2006-2007. Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Γερμανίας υπάρχουν δύο φάσεις: η εισαγωγική (10ο έτος σπουδών - 11ο για τα επαγγελματικά Γυμνάσια) και η φάση πιστοποίησης (11ο και 12ο έτος σπουδών). Για τη μετάβαση από την εισαγωγική στη φάση πιστοποίησης οι μαθητές δίνουν εξετάσεις. Στην εισαγωγική φάση τα παιδιά επεκτείνουν τις γνώσεις που έλαβαν στην κατώτερη δευτεροβάθμια και προετοιμάζονται για τη φάση της πιστοποίησης (Qualifikationsphase). Στη φάση της πιστοποίησης

προετοιμάζονται για τις απαιτήσεις της ανώτερης σχολικής (Hochschulstudiums) ή της επαγγελματικής εκπαίδευσης (berufliche Ausbildung).

Στο επόμενο κεφάλαιο (κεφ. 3) αναλύονται, μέσα από συγκεκριμένους άξονες, οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές για το μάθημα της Γλώσσας στην Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, το Πρόγραμμα Σπουδών για το γλωσσικό μάθημα στην Κατώτερη Δευτεροβάθμια και το Πρόγραμμα Σπουδών για το γλωσσικό μάθημα στην Ανώτερη Δευτεροβάθμια.

3. Ανάλυση

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται: α) οι γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, στάσεις, πρότυπα, β) οι γνώσεις για τη γλώσσα, γ) η σημείωση και γλώσσα, δ) οι διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες, ε) η αξιολόγηση. Για κάθε έναν από τους άξονες αυτούς παρουσιάζεται τι προβλέπεται από το κείμενο των Εκπαιδευτικών Προδιαγραφών, από το Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Δευτεροβάθμια και από το Πρόγραμμα Σπουδών για την Ανώτερη Δευτεροβάθμια. Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι προδιαγραφές αποτελούν το γενικότερο πλαίσιο με βάση το οποίο σχεδιάζονται τα επιμέρους προγράμματα σπουδών, θεωρήθηκε αναγκαίο να γίνει μία παράλληλη παρουσίαση των εκπαιδευτικών προδιαγραφών και των αναλυτικών προγραμμάτων. Η επιλογή αυτού του τρόπου παρουσίασης θα μας επιτρέψει να εντοπίσουμε ομοιότητες, να ανιχνεύσουμε νήματα που ενδεχομένως ξετυλίγονται και να προβούμε σε συνολικές διαπιστώσεις για την δευτεροβάθμια εκπαίδευση, κατώτερη και ανώτερη.

3.1 Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, στάσεις, πρότυπα

Οι γερμανικές **εκπαιδευτικές προδιαγραφές** για το γλωσσικό μάθημα στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση δεν προτείνουν συγκεκριμένες θεματικές για διερεύνηση. Ωστόσο, οι παραδοχές τους αναπαριστούν έναν κόσμο ο οποίος διέπεται από συγκεκριμένες ποιότητες. Σύμφωνα με τις προδιαγραφές, από τη μια πλευρά υπάρχει ο πραγματικός κόσμος και από την άλλη οι πλασματικοί κόσμοι που αναπαριστούν η λογοτεχνία και τα Μέσα. Ο «πραγματικός» κόσμος, όπως αυτός επιδιώκεται να αναπλαισιωθεί στο γλωσσικό μάθημα, είναι πολύγλωσσος και πολυπολιτισμικός. Πολύγλωσσος, τόσο με την έννοια της εξοικείωσης με περισσότερες από μία εθνικές γλώσσες, όσο και με την έννοια της εξοικείωσης με περισσότερες από μία κοινωνικές γλώσσες. Πολυπολιτισμικός, γιατί στο κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών λαμβάνεται υπόψη το μεταναστευτικό (Migrationshintergrund) και κοινωνικοπολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών. Ως προς την πολυγλωσσία και την πολιτισμικότητα που διέπει τις προδιαγραφές θα μπορούσε

κανείς να αντιτείνει το επιχείρημα ότι σε πολλά σημεία του κειμένου δίνεται έμφαση στην πρότυπη γλώσσα και στη γνώση των κανόνων γραμματικής, ορθογραφίας και προφοράς αυτής ως προϋπόθεση για την επιτυχή φοίτηση στην κατώτερη μέση εκπαίδευση. Δεν πρέπει, όμως, να ξεχνάμε ότι οι προδιαγραφές αφορούν τη γερμανική γλώσσα και ότι η διδασκαλία των μητρικών γλωσσών των αλλόγλωσσων μαθητών αποτελεί αντικείμενο ξεχωριστών μαθημάτων. Προκειμένου τα παιδιά να έχουν στο μέλλον ίσες ευκαιρίες, να συμμετέχουν ισότιμα, να εκφράζουν την άποψή τους με αυτοπεποίθηση και να σέβονται τον συνάνθρωπό τους, θα πρέπει να λάβουν την κατάλληλη παιδεία, όπως αυτή σκιαγραφείται μέσα από το κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών.

Μέσα από τις ασκήσεις των εκπαιδευτικών προδιαγραφών, τίθενται υπό διαπραγμάτευση θέματα, όπως ο έρωτας (άσκηση 3, σελ. 31-34), η διαπολιτισμικότητα και ο σεβασμός του άλλου (άσκηση 7, σελ. 40-42), η κατάχρηση αλκοόλ (άσκηση 1, σελ. 23-27), η αλλοτρίωση (άσκηση 2, σελ. 28-31) και η εμπορευματοποίηση του σχολικού χώρου (άσκηση 8, σελ. 43-44). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την παρούσα μελέτη έχει ένα ακόμη πεδίο, το οποίο τα παιδιά πρέπει να διερευνήσουν, η σημασία των νέων Μέσων και η φθορά των παλιότερων (άσκηση 4, σελ. 34-37). Δίνεται στους μαθητές ένα άρθρο με τίτλο «Σκέψεις πάνω σε ένα πολιτισμικό αγαθό υπό εξαφάνιση: Αποχαιρετισμός στο γράμμα». Στο άρθρο γίνεται λόγος για το θάνατο της παραδοσιακής αλληλογραφίας (με γράμματα ταχυδρομείου) κάτω από την επικράτηση των e-mails και των sms. Προτείνεται να γράφουμε γράμματα για να συντηρήσουμε αυτή τη μορφή επικοινωνίας. Δίνεται έκταση στην ιστορική διάσταση της αλληλογραφίας με αναφορά στην αλληλογραφία μεταξύ Μαρξ και Ένγκελς, στη λογοτεχνική της αξία, στη συναισθηματική και ρομαντική λειτουργία της. Από την άλλη, η ηλεκτρονική επικοινωνία στηλιτεύεται ως πεζή και επικοινωνία χωρίς συναίσθημα και παραλληλίζεται με άοσμα πλαστικά λουλούδια. Η άσκηση ζητά από τους μαθητές να διερευνήσουν το κείμενο, να διατυπώσουν τις βασικές του θέσεις και να αντιπαρατεθούν σε αυτό με επιχειρήματα. Τέλος, να γράψουν ένα σύντομο κείμενο με τον τίτλο «Ύμνος στην ηλεκτρονική επικοινωνία» ή, εναλλακτικά, να εντοπίσουν ποιες δυνατότητες προσφέρει η επικοινωνία με τα νέα

Μέσα. Πέρα από τη συγκεκριμένη άσκηση, από το κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών μπορεί εύκολα να διαπιστώσει κανείς ότι ένα μέρος των γνώσεων που προκρίνονται αφορά τα Μέσα. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι γίνεται αναφορά, γενικότερα, σε «Μέσα» (Medien) και όχι, για παράδειγμα, σε νέες τεχνολογίες ή ΤΠΕ (γερμανικά: NT ή ΙΚΤ). Ο όρος Medien (ενικός: Medium) περιλαμβάνει τόσο τον πίνακα, ένα πλακάτ, μια σειρά διαφανειών, όσο και τον υπολογιστή. Τα κάθε είδους Μέσα, λοιπόν, αποτελούν ένα πεδίο του κόσμου που οι μαθητές πρέπει να διερευνήσουν και να κατακτήσουν, αλλά και τρόπους για να πραγματοποιήσουν τα παιδιά αυτή τη διερεύνηση.

Το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση θέτει στο επίκεντρο του μαθήματος των γερμανικών τη γλωσσική εκπαίδευση των μαθητών τόσο για την επαγγελματική εκπαίδευση, όσο και για την περαιτέρω σχολική παιδεία και, έτσι, τους προετοιμάζει για τις απαιτήσεις της γυμνασιακής ανώτερης βαθμίδας (Π.Σ.: 8). Θεματικές περιοχές προτείνονται από το πρόγραμμα σπουδών. Συγκεκριμένα, στο τέταρτο κεφάλαιο του προγράμματος, που φέρει τον τίτλο «Θέματα και περιεχόμενο» (Π.Σ.: 56), προτείνονται κάποια περιεχόμενα στο πλαίσιο της επισκόπησης θεματικών περιοχών. Αυτά, όπως φαίνεται στη συνέχεια, σχετίζονται με την πόλη, τη γλώσσα των νέων, τη λογοτεχνία, την ιστορία, με άλλους πολιτισμούς, με το διαδίκτυο, το μέλλον, τον πολιτικό λόγο.

διετία σπουδών 7/8:

χρηστικά κείμενα πάνω στο θέμα εξερεύνηση της πόλης
ακουστικό παιχνίδι (θεατρικό): φανταστικές ιστορίες
εφημερίδες · γλώσσα των νέων
μπαλάντα· νεανικό μυθιστόρημα· διήγημα· αφήγημα
περιγραφή · αναφορά · κείμενα από άλλες χώρες/ άλλους πολιτισμούς

διετία σπουδών 9/10:

επίσημη ανταλλαγή γραπτών· αναζήτηση και πληροφόρηση στο ίντερνετ
ρεπορτάζ· οράματα για το μέλλον
διαφήμιση · πολιτικός λόγος στην εποχή του
δράμα· ποίηση (Lyrik) · πρόζα· ταινία
επιχειρηματολογία · κείμενα και εικόνες για τη σύγχρονη ιστορία

Η κατανόηση του κόσμου και η προετοιμασία για τον μελλοντικό κόσμο της ζωής και της εργασίας είναι ζητήματα πρωταρχικής σημασίας για την κατώτερη δευτεροβάθμια, όπως φαίνεται και από το ακόλουθο απόσπασμα:

«Αποτελεί αποστολή του σχολείου να υποστηρίζει με το βέλτιστο τρόπο τους διδασκόμενους στην ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους. Γι αυτό το σχολείο συνδέεται με την κατανόηση του κόσμου καθώς και με τις μαθησιακές εμπειρίες των μαθητριών και των μαθητών και λαμβάνει υπόψη τα ενδιαφέροντά τους. Στη δευτεροβάθμια Ι επεκτείνουν και εμβαθύνουν οι μαθήτριες και οι μαθητές τις ικανότητες και ετοιμότητες που έχουν αποκτήσει μέχρι τότε με το στόχο να προετοιμαστούν για τις απαιτήσεις του μελλοντικού κόσμου της ζωής και της εργασίας τους» (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: 5).

Το Πρόγραμμα Σπουδών αναγνωρίζει τις μεταβολές που συμβαίνουν στον κόσμο και τις λαμβάνει σοβαρά υπόψη του στον προσανατολισμό του μαθήματος, προκειμένου οι μαθητές να αντιμετωπίζουν με επιτυχία τις προκλήσεις στην καθημερινή και στην μετέπειτα επαγγελματική ζωή. Η σύνδεση αυτή που επιχειρεί το πρόγραμμα με τη σύγχρονη ζωή είναι στοιχείο που συναντάμε και στο λόγο των πολυγραμματισμών, ωστόσο δεν έχουμε στη διάθεσή μας αρκετά στοιχεία για να υποστηρίξουμε ότι το πρόγραμμα σπουδών της Γερμανίας υιοθετεί το λόγο αυτό:

«Η επιταχυνόμενη μεταβολή ενός κόσμου που χαρακτηρίζεται από την παγκοσμιοποίηση καθώς και η επέκταση και η διαθεσιμότητα της γνώσης απαιτούν

νέο προσανατολισμό της μάθησης στο μάθημα. Η εντύπωση ότι μπορεί κανείς να αντλεί για μια ζωή αποκλειστικά από ένα απόθεμα γνώσεων που απέκτησε στη νεότητά του έχει διαλυθεί από ένα δυναμικό μοντέλο της ανάπτυξης ικανοτήτων. Στόχος της ανάπτυξης ικανοτήτων είναι η επιτυχής αντιμετώπιση ποικίλων προκλήσεων στην καθημερινή και στην μετέπειτα επαγγελματική ζωή. Για να μπορούν να παίρνουν ανάλογες αποφάσεις δράσης, μαθαίνουν οι μαθήτριες και οι μαθητές να αναγνωρίζουν ολοένα και πιο σίγουρα κεντρικά συμφραζόμενα βασικών γνωστικών περιοχών καθώς και τη λειτουργία και τη σημασία πολύπλευρων εμπειριών και να τις χρησιμοποιούν στην επέκταση της προϋπάρχουσας γνώσης και ικανότητάς τους» (Π.Σ.: 5).

Όπως και στο κείμενο των προδιαγραφών έτσι και εδώ προωθείται η διαπολιτισμικότητα, ο σεβασμός της διαφορετικότητας, η ενίσχυση της έμφυλης διαφορετικότητας, η ανάληψη ευθυνών από τους μαθητές, η ενεργή συμμετοχή και η καλλιέργεια της υπευθυνότητας, με στόχο την ανάπτυξη δημοκρατικής συμπεριφοράς από την πλευρά των νέων:

«Οι διδασκόμενοι επεκτείνουν τη διαπολιτισμική τους ικανότητα και έρχονται σε ενεργό και δημιουργικό διάλογο και συνεργασία με ανθρώπους διαφορετικού πολιτισμικού υπόβαθρου. Οι δικές τους και οι κοινωνικές οπτικές αξιολογούνται από τους ίδιους ολοένα και πιο αντικειμενικά. Οι διδασκόμενοι αναλαμβάνουν ευθύνες για τους εαυτούς τους και τους συνανθρώπους τους, για τα ίσα δικαιώματα των ανθρώπων ανεξάρτητα από το φύλο, την καταγωγή, τη γλώσσα, την προέλευση, μια αναπηρία, τις θρησκευτικές ή τις πολιτικές πεποιθήσεις, τη σεξουαλική ταυτότητα και την οικονομική ή κοινωνική κατάσταση. Στο διάλογο ανάμεσα στις γενιές αναλαμβάνουν ενεργό ρόλο. Αντιμετωπίζουν οικονομικές, τεχνικές, νομικές, πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις, αξιοποιούν τις δυνατότητές τους και εκτιμούν πεδία κινήσεων, προοπτικές και συνέπειες ολοένα και πιο αντικειμενικά. Συμμετέχουν στη διαμόρφωση διαδικασιών διαμόρφωσης γνώμης και σε αποφάσεις και ανακαλύπτουν με αυτό τον τρόπο ποικίλες εναλλακτικές χειρισμών» (Π.Σ.: 5).

«Ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί η συνειδητοποίηση και ενίσχυση της έμφυλης διαφορετικότητας και ατομικότητας των κοριτσιών και των αγοριών. Πάνω σε αυτό υποστηρίζονται ώστε να θεωρούν τους εαυτούς τους παρόλη τη διαφορετικότητα ως ισότιμους και να μαθαίνουν ο ένας στον άλλο και από τον άλλο σε συνεργατική επαφή. Σε αυτό συνεισφέρει και μια σεξουαλική αγωγή η οποία αντιμετωπίζει τα σχετικά ερωτήματα διεπιστημονικά» (Π.Σ.: 7).

Οι γνώσεις για τον κόσμο, οι αξίες, οι στάσεις και τα πρότυπα που προκρίνει το πρόγραμμα της κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης δεν περιορίζονται μόνο στο μάθημα της γλώσσας αλλά συνδέονται και με άλλα μαθήματα ή ακόμα και με περιοχές εκτός μαθήματος (Π.Σ.: 7). Τη δυνατότητα για διαθεματική και διεπιστημονική μάθηση τη δίνει και το μάθημα της ξένης γλώσσας, στο οποίο αναφέρεται το πρόγραμμα σπουδών (Π.Σ.: 7). Μάλιστα, θεωρείται ότι αυτό μπορεί να δώσει στους μαθητές τη δυνατότητα να προετοιμαστούν για τις νέες προκλήσεις σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Με τις γνώσεις για τον κόσμο συνδέονται και τα κάθε είδους Μέσα, που μεταξύ άλλων αποτελούν και μέσο για να ερευνήσουν οι μαθητές τον κόσμο, όπως θα φανεί διεξοδικότερα στη συνέχεια της παρούσας μελέτης.

Στην εισαγωγική φάση της **Ανώτερης Δευτεροβάθμιας** στόχος είναι η απόκτηση μεγαλύτερης αυτονομίας από την πλευρά των μαθητών. Στη φάση της πιστοποίησης ο προσανατολισμός είναι στη δια βίου μάθηση και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων της καθημερινής και της επαγγελματικής ζωής. Οι μαθητές προετοιμάζονται για τις απαιτήσεις της ανώτερης σχολικής (Hochschulstudiums) ή της επαγγελματικής εκπαίδευσης (berufliche Ausbildung). Είναι ήδη εξοικειωμένοι με έννοιες, όπως η συνύπαρξη και η συνεργασία σε μια δημοκρατική κοινωνία, η ειρηνική συνύπαρξη των λαών, η διαπολιτισμικότητα, η ανάληψη ευθυνών και η ισότητα ανεξάρτητα από το φύλο, την καταγωγή, τη γλώσσα, μια αναπηρία, τις θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις, τη σεξουαλική ταυτότητα και την

οικονομική και κοινωνική κατάσταση. Στόχος τώρα είναι η απόκτηση γενικής και επιστημονικής παιδείας σε βάθος, καθώς και ικανοτήτων που σχετίζονται με την τωρινή αλλά και τη μελλοντική κοινωνία (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την ανώτερη γυμνασιακή δευτεροβάθμια εκπαίδευση: 5-6). Ο κάθε μαθητής οικοδομεί μία εικόνα για την πραγματικότητα που έχει σημασία γι' αυτόν, σύμφωνα με τις ατομικές του γνώσεις, ικανότητες και εμπειρίες.

Στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση το γλωσσικό μάθημα έχει ουσιαστικά τη λειτουργία απόκτησης επαγγελματικών προσόντων και ταυτόχρονα επιστημονικής προπαιδείας. Στο επίκεντρο της λειτουργίας αυτής τίθεται η αυτονομία των μαθητών και η ικανότητα δράσης και εξεύρεσης λύσεων σε προβλήματα (Π.Σ.: 9). Προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω, το πρόγραμμα προκρίνει την διαθεματικότητα και διεπιστημονικότητα (Π.Σ.: 9). Επιπλέον, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις και διαμορφώνουν στάσεις και συμπεριφορές γύρω από τη λογοτεχνική και πολιτιστική ζωή στο παρελθόν και παρόν, όπως διαπιστώνουμε από τα τέσσερα θεματικά πεδία (Π.Σ.: 18-20) και από τα μαθήματα των εξαμήνων (Π.Σ.: 21-23). Στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν τις παραπάνω γνώσεις για τον κόσμο και αξίες, εμπλέκονται με ποικίλα Μέσα που τους βοηθούν να αναγνωρίσουν τον κόσμο και να αναστοχαστούν την πραγματικότητα (Π.Σ.: 11). Στο πλαίσιο αυτό, οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται ως μέσο για να διερευνήσουν οπτικές του κόσμου μέσα σε ένα σύγχρονο μαθησιακό περιβάλλον (βλέπε και «Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»).

Συνοψίζοντας, όσον αφορά τον άξονα «γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, στάσεις, πρότυπα», είδαμε ότι οι προδιαγραφές για το γλωσσικό μάθημα στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναπαριστούν έναν κόσμο ο οποίος διέπεται από συγκεκριμένες ποιότητες (πολυγλωσσία, σεβασμός στο διαφορετικό κλπ.), χωρίς ωστόσο να προτείνουν συγκεκριμένες θεματικές προς διερεύνηση. Το πρόγραμμα σπουδών για την κατώτερη δευτεροβάθμια, από την άλλη, περιλαμβάνει συγκεκριμένες θεματικές περιοχές που σχετίζονται με την πόλη, τη γλώσσα των

νέων, τη λογοτεχνία, την ιστορία, με άλλους πολιτισμούς, με το διαδίκτυο, το μέλλον και με τον πολιτικό λόγο. Όπως και το κείμενο των προδιαγραφών, προωθεί τη διαπολιτισμικότητα και τη διαφορετικότητα. Από την ανάλυση που προηγήθηκε φάνηκε, ακόμη, ότι το πρόγραμμα σπουδών της κατώτερης δευτεροβάθμιας και πολύ περισσότερο το πρόγραμμα σπουδών της ανώτερης δευτεροβάθμιας, θέτουν στο επίκεντρο την προετοιμασία για τον μελλοντικό κόσμο της ζωής και της εργασίας. Τέλος, όσον αφορά τις ΤΠΕ, αυτές προσεγγίζονται ως πεδίο του κόσμου που πρέπει να διερευνηθεί (βλέπε άσκηση 4, σελ. 34-37 Εκπαιδευτικών Προδιαγραφών), αλλά και ως μέσο αναζήτησης πληροφοριών, όπως θα φανεί καλύτερα στη συνέχεια της μελέτης (βλέπε «Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»).

3.2 Γνώσεις για τη γλώσσα

Εκτός όμως από τις γνώσεις για τον κόσμο σε ένα πρόγραμμα σπουδών, όπως είναι αναμενόμενο, αναπλαισιώνονται γνώσεις για τη γλώσσα και γλωσσολογικές θεωρίες, τις οποίες και θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε στο σημείο αυτό της παρούσας μελέτης. Όπως θα φανεί στη συνέχεια, η Γερμανία αποδίδει μεγάλη σημασία στην απόκτηση γνώσεων για τη γλώσσα. Μάλιστα υπάρχει ξεχωριστός άξονας στο πρόγραμμα σπουδών της κατώτερης δευτεροβάθμιας, που φέρει τον τίτλο «γνώση και συνείδηση της γλώσσας».

Στο **κείμενο των Εκπαιδευτικών Προδιαγραφών** αναφέρεται ότι τα παιδιά θα πρέπει να αποκτήσουν γνώσεις όχι μόνο για τη χρήση της γλώσσας αλλά και για τη δομή της. Προβλέπεται, επομένως, να εστιάσουν σε γραμματικά φαινόμενα και να αποκτήσουν γνώσεις για τα βασικά στοιχεία της προτασιακής δομής, τα μέρη του λόγου, τις βασικές γραμματικές κατηγορίες, καθώς και τα μορφολογικά, συντακτικά και σημασιολογικά μέσα που εξασφαλίζουν τη συνοχή ενός κειμένου. Στην προφορική έκφραση επισημαίνεται ότι προσοχή θα δοθεί σε βασικούς «κανόνες προφοράς», ενώ στην παραγωγή γραπτού λόγου σε «κανόνες ορθογραφίας και ορθής χρήσης των σημείων στίξης» (Ε.Π.: 9). Επίσης, όσον αφορά το γράψιμο τονίζεται ότι οι μαθητές πρέπει «να κατέχουν με σιγουριά βασικούς κανόνες ορθογραφίας και

χρήσης των σημείων στίξης και να γράφουν σωστά συχνά εμφανιζόμενες λέξεις, ειδικούς όρους και ξένες λέξεις» (Ε.Π: 11). Οι αναφορές αυτές, που υπάρχουν διάσπαρτες μέσα στο κείμενο των προδιαγραφών, είναι χαρακτηριστικές του παραδοσιακού γλωσσοδιδακτικού λόγου. Ωστόσο, ο λόγος αυτός φαίνεται να αποδυναμώνεται καθώς σε άλλα σημεία τονίζεται η απόκτηση των γνώσεων μέσα σε επικοινωνιακό πλαίσιο. Έτσι, η γνώση της μεταγλώσσας δεν νοείται ως αποπλαισιωμένη απομνημόνευση όρων, αλλά βρίσκεται πάντοτε σε σύνδεση με τη χρήση της γλώσσας σε λειτουργικά συμφραζόμενα, γεγονός που μας κάνει να μιλάμε για ύπαρξη αντιλήψεων που απηχούν τον επικοινωνιακό λόγο. Επίσης, οι Εκπαιδευτικές προδιαγραφές προκρίνουν την απόκτηση γνώσεων για την ίδια τη γλώσσα και τη λογοτεχνία, γνώσεις που βλέπουμε να αναπτύσσονται διεξοδικότερα στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών. Στο κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών οι παραπάνω γνώσεις δεν φαίνεται να συνδέονται ρητά με τις ΤΠΕ.

Στο πλαίσιο που ορίζουν οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές, κινείται και το Πρόγραμμα Σπουδών της **Κατώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**. Στο τρίτο κεφάλαιο με τίτλο «Προδιαγραφές» (Standards) ορίζονται οι προδιαγραφές για την ολοκλήρωση της εκάστοτε διετίας σπουδών και μάλιστα κατανέμονται σε τρία επίπεδα: διευρυμένη ολοκλήρωση του Hauptschule, μεσαίο απολυτήριο (mittlerer Schulabschluss), μετάβαση στη (διετή) γυμνασιακή ανώτερη βαθμίδα (Übergang in die zweijährige) gymnasiale Oberstufe (Πρόγραμμα Σπουδών της Κατώτερης Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης: 12). Οι προδιαγραφές διευκρινίζουν ανά διετία σπουδών, ποιες δεξιότητες και ετοιμότητες πρέπει να αποκτήσουν οι μαθήτριες και οι μαθητές στην εκάστοτε μορφή σχολείου.

Όσον αφορά τις γνώσεις για τη γλώσσα, που ενδιαφέρουν στην παρούσα υποενότητα, οι προδιαγραφές για το τέλος της διετίας σπουδών 7/8 σημειώνουν ότι ως προς το πεδίο της ανάγνωσης (Π.Σ.: 13-14) οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν τους όρους της πρότασης, να διερευνούν τις σχέσεις στην πρόταση και στο κείμενο και να διακρίνουν τα μέρη του λόγου. Για το τέλος της διετίας 9/10, ως προς τις γνώσεις για τη γλώσσα, εξετάζονται οι ειδικές γλώσσες και οι διαφορές τους

από την πρότυπη (Π.Σ.: 36). Ακόμη, οι μαθητές εξοικειώνονται με τη χρήση ορολογίας της λογοτεχνίας, όπως αφηγηματικές οπτικές, αφηγητής, μονόλογος, διάλογος, μεταφορά, λεκτική εικόνα, ρίμα, λυρικό εγώ, μοτίβο, χαρακτήρας (Π.Σ.: 38).

Στο πεδίο των ικανοτήτων στο γράψιμο για το τέλος της διετίας σπουδών 7/8, οι γνώσεις για τη γλώσσα αφορούν τις χρονικές βαθμίδες, τον ευθύ λόγο, τα σημεία στίξης και τις οικογένειες λέξεων (Π.Σ.: 18), τη σειρά των προτάσεων, τη λειτουργία επιθέτων, επιρρημάτων και χρόνων, την ουσιαστικοποίηση ρημάτων και επιθέτων, τις ξένες λέξεις (Π.Σ.: 19). Επίσης, γνώσεις αποκτώνται για τη λειτουργία προτασιακών συμπληρωμάτων (π.χ. υποθετικές προτάσεις) και την υποτακτική έγκλιση (Π.Σ.: 20), τη δόμηση προτάσεων (δευτερεύουσες προτάσεις, κυρίως τελικές, αιτιολογικές, υποθετικές) και το γράψιμο συντομεύσεων (Π.Σ.: 23). Στο πεδίο για το γράψιμο γίνεται ειδική αναφορά σε «ορθή γραφή/ορθογραφία και σημεία στίξης» (Π.Σ.: 24). Ενδιαφέρον μάλιστα παρουσιάζει στην ενότητα αυτή η συνεχής επανάληψη της λέξης «κανόνας»:

-«(Οι μαθήτριες και οι μαθητές) να αναστοχάζονται ολοένα και περισσότερο τους προσωπικούς τους κανόνες και να τους αντικαθιστούν με ορθογραφικές νόρμες

-αναπτύσσουν στρατηγικές για την εύρεση και χρήση κανόνων για το σωστό γράψιμο

-μεταφέρουν ολοένα και πιο αυτόνομα τους γνωστούς τους κανόνες και σε καινούργιες ή ξένες λέξεις

(...)

-χρησιμοποιούν κανόνες στο γράψιμο και τον έλεγχο των κειμένων και τους αναστοχάζονται» (Π.Σ.: 24)

Η έμφαση στη γραμματική γνώση του κειμένου και στους ορθογραφικούς κανόνες μας παραπέμπει στον παραδοσιακό γλωσσοδιδακτικό λόγο. Η μοναδική σύνδεση που γίνεται με τις ΤΠΕ στο πεδίο αυτό- παραδοσιακής λογικής και αυτή- είναι η παράλληλη χρήση με το λεξικό προγραμμάτων ορθογραφίας στον υπολογιστή (Π.Σ.:

24). Στο ίδιο πεδίο ικανοτήτων για το τέλος της διετίας σπουδών 9/10, στις προηγούμενες γνώσεις για τη γλώσσα προστίθενται οι γνώσεις για τη χρήση των εγκλίσεων, για το ύφος των ουσιαστικών (Π.Σ.: 41) και τα ρητορικά υφολογικά μέσα (Π.Σ.: 43). Στο σημείο αυτό, να σημειώσουμε ότι το πρόγραμμα σπουδών κάνει μόνο αναφορές στα παραπάνω, χωρίς να παρέχει στον αναγνώστη περαιτέρω πληροφορίες.

Στο πεδίο ικανοτήτων με τον τίτλο «ομιλία και ακρόαση» ως το τέλος της διετίας σπουδών 7/8, οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν ανάμεσα στην πρότυπη και την καθημερινή γλώσσα (Π.Σ.: 26) και να έχουν εμπλουτίσει τις γνώσεις τους γύρω από τα γλωσσικά μέσα δόμησης προφορικών συνεισφορών (Π.Σ.: 26). Στο τέλος της διετίας σπουδών 9/10, έχουν αποκτήσει τις απαραίτητες γνώσεις, ώστε να εφαρμόζουν επιλεγμένες γλωσσικές χρήσεις (Π.Σ.: 48).

Τέλος, στο πεδίο «γνώση και συνείδηση της γλώσσας», για το τέλος της διετίας 7/8 αναμένεται να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν γλωσσικές ποικιλίες (Π.Σ.: 34), να διακρίνουν τα κλιτά από τα άκλιτα μέρη του λόγου, να διακρίνουν τους βασικούς όρους της πρότασης και «να αναστοχάζονται τη λειτουργία τους για την επικοινωνία», να χρησιμοποιούν τις γνώσεις τους «πιο σωστά και λειτουργικά» (Π.Σ.: 31-32). Η λειτουργική αυτή προσέγγιση της γραμματικής γνώσης και η σύνδεσή της με επικοινωνιακά πλαίσια, που προωθεί το πρόγραμμα σπουδών, είναι στοιχείο του επικοινωνιακού γλωσσοδιδακτικού λόγου.

Εκτός από τα μέρη του λόγου, την πρόταση και τις γλωσσικές ποικιλίες, οι μαθητές αποκτούν γνώσεις και για τη σημασία των λέξεων. Συγκεκριμένα στο στάδιο αυτό αναμένεται:

-«να γνωρίζουν γλωσσικά μέσα για το σχηματισμό λέξεων, όπως προθήματα, επιθήματα, ακόμα και σε επιλεγμένες ξένες λέξεις

-να σχηματίζουν οικογένειες λέξεων και λεξικά πεδία, μέσω των οποίων επεκτείνουν τις λεξιλογικές τους γνώσεις και βελτιώνουν την ικανότητα έκφρασής τους

- να αναγνωρίζουν και να χρησιμοποιούν παραδειγματικές και συνταγματικές σημασιολογικές σχέσεις
- να αντιλαμβάνονται τη σημασία των υπερωνύμων και των υπωνύμων και να τη χρησιμοποιούν στη δόμηση περιεχομένων
- να αντιλαμβάνονται τη δηλωτική σημασία χρηστικών λέξεων και χρήσεων του λόγου
- να συγκρίνουν πειραματικά λεξικές σημασίες και να αναγνωρίζουν την επίδραση ξένων γλωσσών» (Π.Σ.: 33)

Ως το τέλος της διετίας σπουδών 9/10, «οι μαθήτριες και οι μαθητές γνωρίζουν τη λειτουργία βασικών γλωσσικών μέσων και γνωρίζουν αυτή τη γνώση της γλώσσας πρακτικά σε συγκεκριμένες προφορικές και γραπτές περιστάσεις, στην ανάλυση και τον αναστοχασμό εξωτερικεύσεων και κειμένων» (Π.Σ.: 51). Έχουν αποκτήσει γνώσεις για τη γλώσσα ως μέσο συνεννόησης, για τις γλωσσικές μορφές και δομές της γλώσσας, για τις σημασιολογικές δομές της και τα γλωσσικά-υφολογικά μέσα, τις γλωσσικές ποικιλίες και τη γλωσσική αλλαγή (Π.Σ.: 51-55). Μάλιστα, προκειμένου να επιτευχθεί η γνώση της γλωσσικής αλλαγής και ειδικότερα η συνειδητοποίηση της επίδρασης της αγγλικής και της αμερικανικής στο γερμανικό λεξιλόγιο προτείνονται ως πιθανά περιεχόμενα το E-Mail και το Chat (Π.Σ.: 55). Ο αναστοχασμός για ζητήματα γλωσσικών επιδράσεων και η ευαισθητοποίηση των μαθητών για τέτοιου είδους θέματα, μας παραπέμπει στο γλωσσοδιδακτικό λόγο του κριτικού γραμματισμού.

Η **Ανώτερη δευτεροβάθμια** αποσκοπεί στον οπλισμό των μαθητών με γνώσεις για την ίδια τη γλώσσα και τη λογοτεχνία. Αυτές μπορεί εύκολα να τις διαπιστώσει κανείς μέσα από τα τέσσερα θεματικά πεδία (Π.Σ.: 18-20) και από τα μαθήματα των εξαμήνων (Π.Σ.: 21-23):

Θεματικά πεδία

- Λογοτεχνία και γλώσσα σε ιστορικά και κοινωνικά συμφραζόμενα
- Λογοτεχνία και γλώσσα στο περιεχόμενο (Kontext) άλλων πολιτισμών, τεχνών και Μέσων
- Κειμενικά είδη και κειμενικές δομές
- Γλώσσα και γλωσσική χρήση

Εξάμηνα σπουδών

- 1^ο εξάμηνο σπουδών (de-1): Σύγκριση λογοτεχνίας και γλώσσας – κέντρο βάρους 20^ος /21^ος αιώνας
- 2^ο εξάμηνο σπουδών (de-2): Λογοτεχνία και γλώσσα τον 17^ο/18^ο αιώνα
- 3^ο εξάμηνο σπουδών (de-3): Λογοτεχνία και γλώσσα τον 19^ο/20^ο αιώνα
- 4^ο εξάμηνο σπουδών (de-4): Λογοτεχνία και γλώσσα τον 21^ο αιώνα

Οι μαθητές αποκτούν γνώσεις για την Ιστορία και την εξέλιξη της γλώσσας στο περιεχόμενο (Kontext) κοινωνικών και πολιτισμικών αλλαγών, τη φιλοσοφία της γλώσσας, την κατάκτηση της γλώσσας, καθώς και γνώσεις για την καταγωγή της γερμανικής επίσημης γλώσσας, τις ποικιλίες της και τις αποκλίσεις από τη νόρμα (Π.Σ.: 21-23). Προσεγγίζουν θέματα σχετικά με τις γλωσσικές νόρμες και τη γλωσσική αλλαγή, τις ξενόγλωσσες επιδράσεις στην ανάπτυξη της γερμανικής γλώσσας αλλά και την επίδραση των νέων Μέσων στην εξέλιξη της γλώσσας γενικότερα (Π.Σ.: 21-23).

Ένα πεδίο ικανοτήτων, όπως ορίζεται από το πρόγραμμα για τη δευτεροβάθμια ανώτερη εκπαίδευση, φέρει τον τίτλο «Αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων» (Π.Σ.: 11). Εκεί ορίζεται ότι στόχος, μεταξύ άλλων, του γλωσσικού

μαθήματος είναι «η ανάπτυξη της γλωσσικής συνείδησης, η γνώση των γλωσσικών νορμών και κανόνων και η αποδοχή τους ως μιας θεμελιακής προϋπόθεσης για τη συμμετοχή των μαθητριών και των μαθητών στην προφορική και τη γραπτή επικοινωνία». Επίσης, στο πρόγραμμα γίνεται λόγος για:

- αναγνώριση της λειτουργίας επιλεγμένων εκφραστικών μέσων
- γνώση και εφαρμογή των βασικών κανόνων της ορθογραφίας και των σημείων στίξης
- γνώση γλωσσικών ποικιλιών, διάκριση τρόπων ομιλίας και χρήση της πρότυπης και της καθημερινής γλώσσας ανάλογα με την περίσταση
- παρατήρηση, αναγνώριση και αξιολόγηση της γλωσσικής αλλαγής (π.χ. σημασιακή αλλαγή, επίδραση από ξένες γλώσσες)
- συντακτικά και σημασιολογικά μέσα της διαμόρφωσης κειμένων
- γνώση μερών του λόγου, προτασιακών δομών και γραμματικών και ορθογραφικών κατηγοριών
- επαφή με το γλωσσικό σύστημα, τη συγχρονική και διαχρονική δομή της γλώσσας και τη λειτουργία της ως μέσου επικοινωνίας
- σημασιολογικές γνώσεις στην αναφορική (Denotation) και τις ποιητικές λειτουργίες (Konnotationen) της γλώσσας
- ποικιλίες (Varietäten) της γερμανικής γλώσσας και ταξινόμηση των κειμένων με βάση επιλεγμένα κριτήρια (π.χ. κοινωνιογλωσσικά, ιστορικά, ιστορία της γλώσσας και του πνεύματος, τοπικά και των Μέσων)
- αναγνώριση κειμενικών ειδών (ποικιλίες, εκφραστικές δυνατότητες), δομικά χαρακτηριστικά και λειτουργία τους

Οι παραπάνω γνώσεις για τη γλώσσα και τη δομή της αποκτούνται από τους μαθητές μέσα από την εμπλοκή τους σε επικοινωνιακές περιστάσεις. Αυτό το μαρτυρούν και χαρακτηριστικές λέξεις που χρησιμοποιούνται όπως, για παράδειγμα, «περίσταση», «λειτουργία», «μέσο επικοινωνίας» κλπ. Και εδώ, λοιπόν, έχουμε

ύπαρξη επικοινωνιακού λόγου. Οι γνώσεις για τη γλώσσα και τη δομή της δεν συνδέονται ρητά με τα ηλεκτρονικά περιβάλλοντα και τις νέες τεχνολογίες.

Συνοψίζοντας, ως προς τις γνώσεις για τη γλώσσα θα λέγαμε ότι η Γερμανία δίνει έμφαση στην απόκτηση γνώσεων για τη γλώσσα, χωρίς να γίνεται όμως εμφανές πώς αυτές συνδέονται με τα κείμενα και την επικοινωνία, αν και όπως αναφέραμε χρησιμοποιούνται εκφράσεις που παραπέμπουν στον επικοινωνιακό λόγο (π.χ. περίσταση επικοινωνίας). Ακόμη, δίνει βαρύτητα σε ζητήματα όπως η γλωσσική αλλαγή, οι διαφορές ανάμεσα στην πρότυπη γλώσσα και τις κοινωνικές γλώσσες κλπ. Όσον αφορά την εμπλοκή των ΤΠΕ στην κατάκτηση γνώσεων για τη γλώσσα, προτείνεται χρήση προγραμμάτων ορθογραφίας στον ηλεκτρονικό υπολογιστή, καθώς και συνειδητοποίηση της επίδρασης της αγγλικής και της αμερικανικής στο γερμανικό λεξιλόγιο (μέσω email, chat).

3.3 Σημείωση και γλώσσα

Οι **Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές**, όπως θα δούμε στη συνέχεια, συνδέουν τη γλώσσα με τη λογοτεχνία και τα Μέσα και δεν την αντιμετωπίζουν ως το μοναδικό σημειωτικό σύστημα.

Οι ικανότητες που αποκτούν τα παιδιά στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος αφορούν τέσσερις τομείς:

α) ομιλία και ακρόαση (Sprechen und Zuhören)

Οι μαθητές αποκτούν μια κουλτούρα διαλόγου, μαθαίνουν να ακούνε τους συνομιλητές τους και να τους σέβονται. Αντιμετωπίζουν ποικίλες επικοινωνιακές καταστάσεις και προσαρμόζουν κάθε φορά το λόγο τους στην επικοινωνιακή περίσταση και τον αποδέκτη. Κυρίαρχος, λοιπόν, λόγος στο πεδίο της ομιλίας και ακρόασης είναι ο επικοινωνιακός, όπως φαίνεται και από το επόμενο χαρακτηριστικό απόσπασμα:

«Οι μαθητές και οι μαθήτριες αντιμετωπίζουν επικοινωνιακές καταστάσεις σε προσωπικά, επαγγελματικά και επίσημα συμφραζόμενα σύμφωνα με την περίσταση και τον αποδέκτη. Χρησιμοποιούν την πρότυπη γλώσσα. Επιδιώκουν την επιτυχημένη επικοινωνία και ταυτόχρονα προσέχουν την επίδραση των γλωσσικών τους χειρισμών» (Ε.Π.:8)

Παράλληλα, οι μαθητές καλούνται να αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά μιας ποικιλίας κειμενικών ειδών και να τα εφαρμόσουν στην παραγωγή των δικών τους προφορικών και γραπτών κειμένων, στοιχείο που μας παραπέμπει στον κειμενοκεντρικό λόγο:

«...διακρίνουν και εφαρμόζουν διαφορετικές μορφές προφορικής παρουσίασης, κυρίως αφήγηση, αναφορά, πληροφόρηση, περιγραφή, λεπτομερειακή περιγραφή, αποστροφή, επιχειρηματολογία, συζήτηση» (Ε.Π.: 10)

Στις εκπαιδευτικές προδιαγραφές για το πεδίο ομιλία-ακρόαση προκρίνεται η χρήση των Μέσων ως μέσα παρουσίασης μπροστά σε ακροατήριο. Ωστόσο, τα παραδείγματα φανερώνουν ότι οι συντάκτες του κειμένου με τον όρο «Μέσα» δεν εννοούν τις ΤΠΕ ή, πάντως, δεν εννοούν πρωτίστως αυτές, αφού ως παραδείγματα Μέσων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για παρουσίαση δίνονται ο πίνακας, οι διαφάνειες, το πλακάτ και τα χαρτάκια σημειώσεων. Στις υποδεικνυόμενες μεθόδους και τεχνικές εργασίας, τα Μέσα κάνουν για μια ακόμα φορά την εμφάνιση τους, καθώς αναφέρεται ότι τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν Video-Feedback (Ε.Π.: 11). Στο σημείο αυτό θα μπορούσαμε να υποθέσουμε τη χρήση υπολογιστών ως μέσων αναζήτησης και αναπαραγωγής των video, αλλά η υπόθεσή μας αυτή δεν υποστηρίζεται από κάποια ρητή αναφορά. Αντίθετα, μάλιστα, αποδυναμώνεται ακόμη περισσότερο από το γεγονός ότι υπάρχει εθνικός φορέας, το Ινστιτούτο για την Ταινία και την Εικόνα στην Επιστήμη και το Μάθημα (Institut für Film und Bild in Wissenschaft und Unterricht – FWU), που παράγει και αξιολογεί οπτικοακουστικό υλικό για την εκπαίδευση και το διανέμει με τη μορφή dvd. Άρα, η αρχική μας υπόθεση για χρήση των ΤΠΕ έστω ως μέσων αναζήτησης video δεν φαίνεται τελικά να επιβεβαιώνεται.

β) γραφή (Schreiben)

Για τον τομέα αυτό αναφέρεται στο κείμενο των προδιαγραφών ότι οι μαθητές πρέπει να γνωρίζουν τις ποικίλες δυνατότητες της γραφής ως μέσου επικοινωνίας, παρουσίασης και αναπαράστασης, να έχουν τις βασικές γνώσεις των κειμενικών ειδών και να συγγράφουν κείμενα λαμβάνοντας υπόψη τους παράγοντες της επικοινωνίας. Χαρακτηριστικό απόσπασμα του κυρίαρχου και σε αυτό τον τομέα επικοινωνιακού λόγου είναι και το εξής:

«Συγγράφουν κείμενα που ανταποκρίνονται στην αφορμή και την αποστολή της συγγραφής αυτόνομα, προσανατολισμένα στο στόχο, συνδεδεμένα με την περίσταση και τους αποδέκτες και τα διαμορφώνουν γλωσσικά διαφοροποιημένα, χρησιμοποιώντας τα γλωσσικά μέσα στοχευμένα και συνειδητά» (Ε.Π.: 9)

Και εδώ, όπως και στον τομέα ομιλία-ακρόαση ο επικοινωνιακός λόγος συνυπάρχει με τον κειμενοκεντρικό λόγο, καθώς γίνεται αναφορά σε κειμενικά είδη και βασικές μορφές γραπτών κειμένων, όπως πληροφοριακά (αναφορές, περιγραφές), επιχειρηματολογικά (συζητήσεις, σχολιασμοί), αποστροφές, διερευνητικά κείμενα (αναλύσεις, ερμηνείες) και εκφραστικά (αφηγήσεις).

Το νήμα του γλωσσοδιδακτικού λόγου της γραφής ως διαδικασίας (process discourse) είναι ανιχνεύσιμο όχι στη διευκρίνιση των ικανοτήτων και των προδιαγραφών, όσο στα προκαταρκτικά σχόλια που προηγούνται των ενδεικτικών ασκήσεων. Εκεί ορίζεται με σαφήνεια η διαδικασία που πρέπει να ακολουθηθεί για τη συγγραφή ενός κειμένου (Ε.Π.: 15):

«Η μορφή της επεξεργασίας ενός κειμένου και της συγγραφής ενός πρωτότυπου κειμένου καθορίζεται από τα δεδομένα της άσκησης. Τα δεδομένα της άσκησης μπορούν να δοθούν με τη μορφή σύνθετων απαιτήσεων ή δομημένων. Αλλά και η δομημένη μορφή της άσκησης δεν πρέπει να οδηγεί σε επικαλύψεις ασύνδετων μεταξύ τους δεδομένων, αλλά πρέπει να απαιτεί μια ολοκληρωμένη παρουσίαση. Στη βάση αυτών των υποδείξεων υπάρχει μια αντίληψη της γραφής που τονίζει το χαρακτήρα της ως διαδικασίας. Για αυτήν τη διαδικασία γραφής (σχεδιασμός –

δόμηση- εκτέλεση – έλεγχος) χρειάζονται οι μαθήτριες και οι μαθητές τον αντίστοιχο χρόνο. Το χρονικό πλαίσιο που προβλέπεται για τη δουλειά θα έπρεπε να ανταποκρίνεται σε αυτήν την απαίτηση» (Ε.Π.: 15).

Για την παραγωγή γραπτού λόγου οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές κάνουν ρητή αναφορά στις ΤΠΕ. Γίνεται λόγος για τη χρήση προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου και για τις δυνατότητες που προσφέρουν στη διαμόρφωση και την παρουσίαση ενός κειμένου (Ε.Π.: 11). Επίσης, επισημαίνεται ότι ο υπολογιστής μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως μέσο αναζήτησης πληροφοριών από το διαδίκτυο (Ε.Π.: 11), αλλά και για τη συγγραφή κειμένων με τα νέα Μέσα (neue Medien), όπως emails ή σε chatroom. Επομένως, οι ΤΠΕ σε αυτό το πεδίο ικανοτήτων αξιοποιούνται ως μέσο πρακτικής γραμματισμού, στοιχείο που μας παραπέμπει στον αναδυόμενο λόγο των πολυγραμματισμών.

γ) ανάγνωση-επαφή με κείμενα και Μέσα (Lesen – mit Texten und Medien umgehen)

Στον τομέα αυτό οι μαθητές πρέπει να αποκτήσουν ικανότητες για ανάγνωση κατανόηση και χρήση κειμένων και Μέσων, καθώς και για τη λογοτεχνία. Συγκεκριμένα, για τη λογοτεχνία αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι οι μαθητές πρέπει να είναι σε θέση να διακρίνουν τα ακόλουθα: επικά, λυρικά, δραματικά κείμενα, κυρίως μικρά επικά σχήματα, νουβέλα, εκτενέστερο αφήγημα, διήγημα, μυθιστόρημα, θεατρικό έργο, ποιήματα. Ως προς τη λογοτεχνία γίνεται, ακόμη, λόγος για την καλλιέργεια της φιλιαναγνωσίας και της ενσυναίσθησης, της κατανόησης του ξένου και την ανάπτυξη αισθητικών απαιτήσεων και κριτηρίων.

Όπως θα περιμέναμε κι από τον τίτλο του τομέα αυτού, η αναφορά στα Μέσα είναι πλούσια και η σύνδεσή τους με τις ΤΠΕ σαφής. Οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές ορίζουν ότι τα παιδιά πρέπει να γνωρίζουν κειμενικά είδη που καθορίζονται από τη διαμεσολάβησή τους από Μέσα, π.χ. έντυπες και online εφημερίδες, infotainment, υπερκείμενα, επικοινωνία μέσω της διαφήμισης, ταινίες (Ε.Π.: 15). Η θεώρηση του υπερκειμένου, για παράδειγμα, ή της διαδικτυακής εφημερίδας ως νέων κειμένων με τα οποία φέρνουμε τα παιδιά σε επαφή, είναι στοιχείο του αναδυόμενου λόγου των πολυγραμματισμών.

Οι προδιαγραφές τονίζουν ότι οι μαθητές θα πρέπει, επίσης, να κάνουν διάκριση ανάμεσα στην πραγματικότητα και τους πλασματικούς κόσμους των Μέσων (π.χ. τηλεοπτικές σειρές, παιχνίδια στον υπολογιστή) (Ε.Π.: 15). Η διάκριση αυτή και η καλλιέργεια της κριτικής ικανότητας των παιδιών, ώστε να είναι σε θέση να προσεγγίζουν τέτοια ζητήματα, είναι στοιχείο κριτικού γραμματισμού. Χαρακτηριστικό ως προς αυτό είναι το ακόλουθο απόσπασμα: «Οι μαθήτριες και οι μαθητές πρέπει να αναπτύξουν στρατηγικές αναζήτησης πληροφοριών, τις οποίες συγκρίνουν, επιλέγουν και αξιολογούν» (Ε.Π.: 15). Όπως διαπιστώνουμε εδώ γίνεται αναφορά γενικότερα στα Μέσα. Τα παιδιά καλούνται να χρησιμοποιήσουν διάφορα Μέσα για να συλλέξουν πληροφορίες, αλλά θα πρέπει ταυτόχρονα να είναι σε θέση να τα αξιολογούν. Ακόμη, χρησιμοποιούν τα Μέσα για παρουσίαση και αισθητική παραγωγή, πάντοτε στοχευμένα και προσανατολισμένα σε κάποιο θέμα (Ε.Π.: 15), σε επικοινωνιακό δηλαδή πλαίσιο (επικοινωνιακός λόγος). Η αναφορά γενικότερα σε Μέσα, που μπορούν να αποτελέσουν εργαλεία παρουσίασης, διαπλέκει για μια ακόμα φορά τα ψηφιακά μέσα με τα «παραδοσιακά» μέσα παρουσίασης (πίνακας, διαφάνεια, πλακάτ κλπ.) (Ε.Π.: 15).

δ) διερεύνηση της γλώσσας και της χρήσης της (Sprache und Sprachgebrauch untersuchen) (βλ. Γνώσεις για τη γλώσσα).

Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα για την **Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** η γλώσσα είναι:

- «μέσο πρόσκτησης και επεξεργασίας της γνώσης – είτε πρόκειται για καθημερινή είτε για επιστημονική γνώση
- μέσο επικοινωνίας με άλλους
- μέσο αναστοχασμού τρόπων αντίληψης, μοντέλων οργάνωσης και λύσεων σε προβλήματα
- υλικό και μέσο για την ατομική παραγωγική και δημιουργική έκφραση» (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: 9)

Όπως και στις Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές, έτσι και εδώ ορίζονται πεδία ικανοτήτων: α) ανάγνωση, β) γράψιμο, γ) ομιλία-ακρόαση, δ) γνώση και συνείδηση της γλώσσας.

α) ανάγνωση

Όσον αφορά την ανάγνωση, οι μαθητές χρησιμοποιούν τεχνικές και στρατηγικές ανάγνωσης και μπορούν να τις αξιοποιήσουν «λειτουργικά και ανάλογα με το στόχο» (επικοινωνιακός λόγος). Στο επίκεντρο της όλης διαδικασίας βρίσκονται τα κείμενα (κειμενοκεντρική προσέγγιση), καθώς οι μαθητές έρχονται σε επαφή με κείμενα μη λογοτεχνικά, χρηστικά, που συνδυάζονται με οπτικοακουστικά στοιχεία (π.χ. soundtrack, χρώματα), αλλά και με λογοτεχνικά, μυθοπλαστικά κείμενα (fiktionale) (Π.Σ.: 15-16). Στο τέλος της διετίας σπουδών 9/10 «οι μαθήτριες και οι μαθητές μπορούν να διαβάζουν, να καταλαβαίνουν ποικίλα μυθοπλαστικά και μη μυθοπλαστικά κείμενα και να λαμβάνουν αιτιολογημένα θέση απέναντι σε οπτικές περιεχομένου και μορφής» (Π.Σ.: 35). Μάλιστα, οι ικανότητες αυτές συμπεριλαμβάνουν, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται, «ακόμα και κείμενα ηλεκτρονικά». Συγκεκριμένα στο πρόγραμμα διαβάζουμε: «κατανοούν ποικίλα μυθοπλαστικά και μη μυθοπλαστικά κείμενα, ακόμα και ηλεκτρονικά» (Π.Σ.: 35). Εκτός από τα κείμενα ηλεκτρονικής μορφής, το πρόγραμμα εμπλέκει γενικότερα τα Μέσα με την αναγνωστική ικανότητα (Π.Σ.: 37-38). Λόγος γίνεται, ακόμη, για «μη γραμμικά κείμενα» (Π.Σ.: 36), όπως φωτογραφίες, σκίτσα, διαγράμματα, εικόνες σε συσχετισμό με κείμενα, χάρτες με υπομνήματα κλπ., γεγονός που δείχνει ότι το πρόγραμμα σπουδών λαμβάνει ως ένα βαθμό υπόψη του την πολυτροπική διάσταση (λόγος πολυγραμματισμών). Η καλλιέργεια κριτικού γραμματισμού των παιδιών φαίνεται ότι προωθείται στο συγκεκριμένο πεδίο, καθώς επιδιώκεται οι μαθητές να «αναστοχάζονται κριτικά του τρόπους κατασκευής κειμένων και παρουσιάσεων σε Μέσα, «να διακρίνουν ανάμεσα στην αντικειμενική πληροφορία και το σχόλιο», «να διακρίνουν ανάμεσα σε ισχυρισμούς, επιχειρήματα και αποδείξεις» (Π.Σ.: 36), «να συγκρίνουν θέσεις, οπτικές γωνίες...» κλπ. (Π.Σ.: 38).

β) γράψιμο

Οι μαθητές γνωρίζουν δυνατότητες του γραψίματος ως μέσου επικοινωνίας, παρουσίασης και αναστοχασμού και συγγράφουν ολοένα και περισσότερο με δική τους ευθύνη κείμενα που λαμβάνουν υπόψη τους δέκτες (επικοινωνιακός λόγος). Τα κείμενα που συγγράφουν είναι ποικίλα: προσωπική επιστολή, επιστολή παραπόνων, αγγελία, διαφήμιση, αφίσα, διαγράμματα κλπ. Σε αυτά συμπεριλαμβάνεται το email και το sms (Π.Σ.: 22, 42). Επιπλέον, για το τέλος της διετίας σπουδών 9/10 επισημαίνεται ότι αναμένεται από τους μαθητές «να χρησιμοποιούν τις δυνατότητες διαμόρφωσης και διόρθωσης του υπολογιστή και να τις αναστοχάζονται» (Π.Σ.: 39), να χρησιμοποιούν τον υπολογιστή ως μέσο παρουσίασης (Π.Σ.: 42) και το διαδίκτυο ως πηγή πληροφόρησης (Π.Σ.: 39).

Ως προς το πεδίο αυτό, ένα ακόμη στοιχείο που αξίζει να επισημάνουμε είναι η θεώρηση του γραψίματος ως διαδικασίας, όπως φαίνεται και από το παράθεμα. Ωστόσο, αν και χρησιμοποιείται ο όρος «διαδικασία γραψίματος» δεν φαίνεται να υιοθετείται στην πράξη:

«Με το να γνωρίζουν οι μαθήτριες και οι μαθητές ποικίλες φάσεις της διαδικασίας του γραψίματος είναι σε θέση να ελέγχουν οι ίδιοι την παραγωγή των κειμένων τους. Μαθαίνουν να συγγράφουν δικά τους κείμενα προσανατολισμένα σε σκοπούς και στόχους, κατανοητά και σύμφωνα με πρότυπα και να χρησιμοποιούν γι' αυτό ακόμα και τον υπολογιστή» (Π.Σ.: 10).

γ) ομιλία-ακρόαση

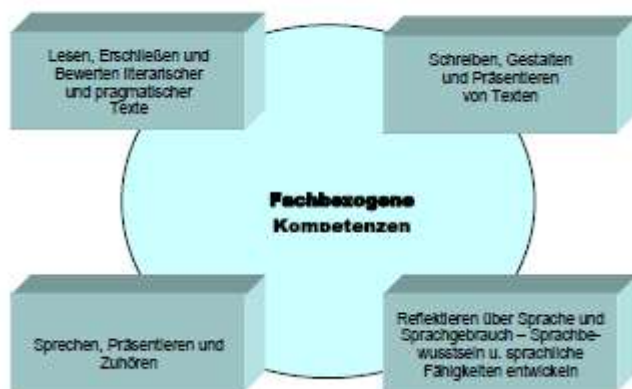
Οι μαθητές συνεννοούνται σε ποικίλες περιστάσεις, λαμβάνοντας και εδώ υπόψη τους αποδέκτες και το σκοπό (Π.Σ.:25) και αποκτούν την ικανότητα να αντεπεξέρχονται σε σύνθετες περιστάσεις ομιλίας και επικοινωνίας ολοένα και πιο αυτόνομα (Π.Σ.: 48).

δ) γνώση και συνείδηση της γλώσσας (βλέπε υποενότητα «Γνώσεις για τη γλώσσα»). Είναι πραγματικά εντυπωσιακό το γεγονός ότι υπάρχει ξεχωριστή κατηγορία που σχετίζεται με την απόκτηση γνώσεων για τη γλώσσα, κάτι που δεν συνηθίζεται σε άλλα προγράμματα σπουδών.

Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα για την **Ανώτερη Δευτεροβάθμια** οι ικανότητες που σχετίζονται με το μάθημα της γλώσσας αφορούν τέσσερα πεδία. Όπως θα δούμε στη συνέχεια, η γλώσσα γίνεται αντιληπτή ως σημειωτικό και επικοινωνιακό σύστημα (Π.Σ.: 20), ως σύστημα κανόνων (βλ. και «Γνώσεις για τη γλώσσα») και σε στενή σύνδεση με τη διδασκαλία της λογοτεχνίας αλλά και με την ίδια την πραγματικότητα που μας περιβάλλει.

Οι ικανότητες που σχετίζονται με το μάθημα της γλώσσας (ΑΠ.: 9-11):

Für die Arbeit mit Texten lassen sich vier Kompetenzbereiche umreißen, die als Einheit zu denken sind:

(πάνω αριστερά) Ανάγνωση, επεξεργασία και αξιολόγηση λογοτεχνικών και πραγματιστικών κειμένων

(πάνω δεξιά) Γραφή, διαμόρφωση και παρουσίαση κειμένων

(κάτω αριστερά) Ομιλία, παρουσίαση και ακρόαση

(κάτω δεξιά) Αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων (βλ. υποενότητα «γνώσεις για τη γλώσσα»)
(στο κέντρο) Ικανότητες που σχετίζονται με το μάθημα

α) ανάγνωση, επεξεργασία και αξιολόγηση λογοτεχνικών και πραγματιστικών κειμένων

Η ανάπτυξη ικανοτήτων σε αυτό το πεδίο περιλαμβάνει «να μπορούν οι μαθήτριες και οι μαθητές να αντιλαμβάνονται την ποικιλία των κειμένων, να αναγνωρίζουν τα κειμενικά είδη (ποικιλίες, εκφραστικές δυνατότητες) να αναλύουν τα δομικά χαρακτηριστικά και τη λειτουργία τους», στοιχεία που μας παραπέμπουν στον κειμενοκεντρικό γλωσσοδιδακτικό λόγο. Ο λόγος αυτός, όπως και στο κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών, συναντάται μαζί με τον επικοινωνιακό λόγο. Έτσι, για παράδειγμα, αναφέρεται ότι οι μαθητές πρέπει να «αντιλαμβάνονται τις προθέσεις του συγγραφέα» και να «ελέγχουν την αποτελεσματικότητα του κειμένου».

Το πρόγραμμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας, στο σημείο που πραγματεύεται τις προϋποθέσεις για την αποφοίτηση (Π.Σ.: 13-17), κάνει αναφορά στα Μέσα -και στα ηλεκτρονικά μέσα που ενδιαφέρουν πρωτίστως την παρούσα μελέτη. Μεταξύ, λοιπόν, των προϋποθέσεων αναφέρονται τα ακόλουθα για τους μαθητές και τις μαθήτριες:

- Χρησιμοποιούν κείμενα διαφορετικών Μέσων για διαφορετικούς στόχους πληροφόρησης και επεξεργασίας πληροφοριών, ελέγχουν κριτικά πηγές σε ηλεκτρονικά Μέσα
- Διερευνούν συγκεκριμένες δυνατότητες παρουσίασης ποικίλων Μέσων, αναγνωρίζουν τις διαφορετικές τους στοχεύσεις και την αποτελεσματικότητά
- Διερευνούν στρατηγικές διαμόρφωσης πλασματικών (virtuel) κόσμων και αξιολογούν την προβληματική τους
- Αναστοχάζονται τη δική τους και αλλότριες συμπεριφορές απέναντι στα Μέσα

Από τα παραπάνω διαπιστώνουμε ότι φιλοδοξία του προγράμματος είναι, πέρα από την εμπλοκή των μαθητών με τα Μέσα, η διαμόρφωση μιας κριτικής στάσης απέναντι στα ηλεκτρονικά Μέσα και τα Μέσα γενικότερα (λόγος του κριτικού γραμματισμού).

β) γραφή, διαμόρφωση και παρουσίαση κειμένων

Στόχος στο πεδίο αυτό είναι η ικανότητα των μαθητών να συγγράφουν κείμενα, σύμφωνα με τα δεδομένα της άσκησης και τους αποδέκτες, να γνωρίζουν ποικίλα κειμενικά είδη και τη λειτουργία που αυτά επιτελούν.

Στο κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών είχαμε κάνει λόγο για το γλωσσοδιδασκτικό λόγο της γραφής ως διαδικασία. Ο λόγος αυτός κάνει την εμφάνισή του και στο πρόγραμμα σπουδών της ανώτερης δευτεροβάθμιας:

«Οι μαθήτριες και οι μαθητές εφαρμόζουν αποτελεσματικά τα στοιχεία του γραψίματος ως διαδικασία και για πιο σύνθετα κείμενα»

Και εδώ, όπως και στο προηγούμενο πεδίο ικανοτήτων, ενυπάρχει ο επικοινωνιακός και ο κειμενοκεντρικός λόγος. Χαρακτηριστικά είναι τα αποσπάσματα:

«Γράφουν για ευρύτερα ζητήματα κείμενα επιχειρηματολογίας και τοποθέτησης, ακόμα και με τη χρήση κειμενικών προτύπων... γνωρίζουν μορφές γραφής που σχετίζονται με τα κειμενικά είδη...κατέχουν ποικίλα κειμενικά είδη, όπως π.χ. δοκίμιο, περίληψη, ρεπορτάζ»

(από τις προϋποθέσεις αποφοίτησης, Π.Σ.: 13-17)

«Διακρίνουν την επικοινωνιακή λειτουργία και τις απαιτήσεις ποικίλων κειμενικών ειδών»

«Αναπτύσσουν διαδικασίες γραφής λαμβάνοντας υπόψη το στόχο και τους αποδέκτες»

Όσον αφορά τη θέση των Μέσων, στις προϋποθέσεις για την αποφοίτηση, γίνεται αναφορά σε προγράμματα επεξεργασίας και παρουσίασης κειμένου και μάλιστα από μία κριτική σκοπιά (λόγος του κριτικού γραμματισμού):

«Αξιοποιούν στοχευμένα ποικίλες δυνατότητες της εξασφάλισης πληροφοριών σε Μέσα και αντιμετωπίζουν κριτικά τις πηγές»

«Αναστοχάζονται δυνατότητες και όρια προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου και τεχνικών παρουσίασης»

γ) ομιλία, παρουσίαση και ακρόαση

Σε αυτό το πεδίο ικανοτήτων ορίζεται ως στόχος η ικανότητα και η ετοιμότητα των παιδιών να αντιμετωπίζουν με σιγουριά και ανεξαρτησία ποικίλες περιστάσεις προφορικής επικοινωνίας (επικοινωνιακός λόγος). Συγκεκριμένα, στις προϋποθέσεις για την αποφοίτηση αναφέρεται η χρήση ποικίλων δυνατοτήτων επεξεργασίας πληροφοριών, η χρήση ποικίλων μορφών προφορικής παρουσίασης και η κριτική αντιμετώπιση όλων αυτών (λόγος του κριτικού γραμματισμού). Δεν γίνεται, ωστόσο, κάποια σαφή σύνδεση με τα Μέσα ή τις ΤΠΕ ειδικότερα:

δ) αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων (βλ. και υποενότητα «Γνώσεις για τη γλώσσα»)

Η γλώσσα, εκτός από πεδία ικανοτήτων (ομιλία, γραφή, ανάγνωση κλπ.) είναι σύστημα κανόνων (βλ. «Γνώσεις για τη γλώσσα»), όπως γίνεται εύκολα αντιληπτό από όσα παρατίθενται στο κεφάλαιο «Αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων» του προγράμματος

σπουδών. Ωστόσο, στο σημείο αυτό του προγράμματος, ανιχνεύουμε μία ακόμη θεώρηση για τη γλώσσα, σύμφωνα με την οποία η γλώσσα κατασκευάζει και αντανακλά την πραγματικότητα (λόγος του κριτικού γραμματισμού). Οι μαθητές καλούνται να συνειδητοποιήσουν τη λειτουργία της γλώσσας στην αναγνώριση του κόσμου και στον αναστοχασμό της πραγματικότητας (βλ. και «Γνώσεις για τον κόσμο»). Στην προσπάθειά τους αυτή εμπλέκονται και τα Μέσα (Π.Σ.: 11):

«Οι μαθήτριες και οι μαθητές αναστοχάζονται τη διαμόρφωση του κόσμου μέσω της γλώσσας και διερευνούν τις απόψεις για τον κόσμο που μεταφέρονται κυρίως από τη γλώσσα των Μέσων».

Τέλος, η γλώσσα για το πρόγραμμα σπουδών της ανώτερης δευτεροβάθμιας συνδέεται με τη λογοτεχνία, όπως είδαμε και σε προηγούμενη υποενότητα (βλ. «Γνώσεις για τη γλώσσα»).

Συνοψίζοντας, από όσα προηγήθηκαν έγινε φανερό ότι οι προδιαγραφές συνδέουν τη γλώσσα με τη λογοτεχνία και τα Μέσα και την αντιμετωπίζουν ως μέρος της σημείωσης, ενώ κάνουν λόγο για τις γνώσεις που πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά σε τέσσερις τομείς: ομιλία και ακρόαση, γράψιμο, ανάγνωση-επαφή με κείμενα και Μέσα, διερεύνηση της γλώσσας και της χρήσης της. Στο ίδιο πλαίσιο κινείται και το πρόγραμμα σπουδών της κατώτερης δευτεροβάθμιας, ορίζοντας τέσσερα πεδία ικανοτήτων: ανάγνωση, γράψιμο, ομιλία-ακρόαση, γνώση και συνείδηση της γλώσσας. Αλλά και το πρόγραμμα σπουδών της ανώτερης δευτεροβάθμιας προσεγγίζει τη γλώσσα με τον ίδιο περίπου τρόπο, κάνοντας λόγο για τέσσερα πεδία ικανοτήτων: Ανάγνωση, επεξεργασία και αξιολόγηση λογοτεχνικών και πραγματιστικών κειμένων, Γραφή, διαμόρφωση και παρουσίαση κειμένων, Ομιλία, παρουσίαση και ακρόαση, Αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων.

Όσον αφορά τις ΤΠΕ σε σχέση με τις αντιλήψεις για τη γλώσσα και τη σημείωση, αυτές φάνηκε να αποτελούν μέσο παρουσίασης και μέσο πρακτικής

γραμματισμού. Σημαντικό είναι, επίσης, το γεγονός ότι υπάρχει μία τάση κριτικής προσέγγισης των Μέσων γενικότερα, καθώς δίνεται βαρύτητα στην καλλιέργεια των δυνατοτήτων για κριτική αξιολόγηση των πληροφοριών, αλλά και μια συνολική προσπάθεια να καλλιεργηθεί στα παιδιά η δυνατότητα για κριτική ανάγνωση των Μέσων. Επίσης, γίνεται αναφορά σε υπερκείμενα, chatrooms, παιχνίδια στον υπολογιστή κλπ., χωρίς ωστόσο να σχηματίζουμε μια σαφή εικόνα για το τι ακριβώς προτείνεται για αυτά, προφανώς λόγω της ανοιχτότητας των προγραμμάτων σπουδών. Τέλος, το ζήτημα της πολυτροπικότητας λαμβάνεται υπόψη, αλλά δεν γίνονται σχετικές εκτενείς και ρητές αναφορές.

3.4 Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες

Οι **εκπαιδευτικές προδιαγραφές** προσδιορίζουν τις ικανότητες που πρέπει να αποκτηθούν και υποδεικνύουν τις γενικότερες μεθοδολογικές υποδείξεις και τεχνικές εργασίας. Δεν προχωρούν σε υποδείξεις για συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές. Αυτές αποφασίζονται από τα κρατίδια και το προσωπικό των σχολείων στα ειδικότερα κρατιδιακά και ενδοσχολικά προγράμματα σπουδών. Ωστόσο, οι προδιαγραφές στοχεύουν να δημιουργήσουν μία ταυτότητα μαθητή με ενεργητικό ρόλο στη μάθηση. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι στη διατύπωση του κειμένου των προδιαγραφών», στις διευκρινίσεις που δίνονται σχετικά με τα παραδείγματα ασκήσεων, δράστες των ενεργειών είναι «οι μαθήτριες και οι μαθητές». Ενώ οι οδηγίες, όταν δεν έχουν ως υποκείμενο τους μαθητές, είναι διατυπωμένες σε παθητική σύνταξη. Οι λέξεις «εκπαιδευτικός» (Lehrer) και «διδασκαλία» (Lehre) συναντώνται μόνο σε μια αναφορά για την υποχρέωση των κρατιδίων να εντάξουν τις εκπαιδευτικές προδιαγραφές στα προγράμματα σπουδών και στην επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Φαίνεται πως ο ανοιχτός χαρακτήρας των εκπαιδευτικών προδιαγραφών αφήνει ανοιχτό και το ρόλο που αυτοί θα διαδραματίσουν στη σχολική τάξη και την εκπαιδευτική διαδικασία.

Ο χαρακτήρας αυτός των προδιαγραφών αποκλείει επίσης κάθε μορφή αναφοράς στο χρόνο και το χώρο της εκπαιδευτικής διαδικασίας: οι αναφορές στο χρόνο συνδυάζονται με την αναγκαιότητα της επάρκειάς του για την εκτέλεση των εργασιών, χωρίς όμως να προσδιορίζεται αν πρόκειται για 45λεπτο, δίωρο ή αν το χρονοδιάγραμμα αφορά την εργασία στο σχολείο ή επεκτείνεται και στις αναθέσεις εργασιών για το σπίτι. Δεν γίνεται επίσης καμία αναφορά στο χώρο.

Όπως έχει ήδη διαφανεί από όσα εκτέθηκαν σε προηγούμενες υποενότητες της παρούσας μελέτης, το κείμενο των εκπαιδευτικών προδιαγραφών εμπλέκει τις ΤΠΕ στις διδακτικές πρακτικές ως τμήμα των Μέσων. Μάλιστα οι ΤΠΕ αντιμετωπίζονται ως εργαλεία και ως περιβάλλοντα γραμματισμού. Η εργαλειακή λογική είναι εμφανής στις προτάσεις χρήσης τους ως μέσων και πηγών αναζήτησης πληροφοριών, σύνθεσης και παρουσίασης κειμένων. Η αντιμετώπισή τους ως περιβαλλόντων γραμματισμού προβάλλει στην αντιμετώπισή τους ως πηγών νέων κειμενικών ειδών (e-mails, chatroom, διαδικτυακές εφημερίδες, infotainment, υπερκείμενα), καθώς και στην κριτική αντιμετώπιση των πληροφοριών που παρέχουν και των κόσμων που αναπαριστούν. Μπορούμε βέβαια να υποστηρίξουμε ότι στις εκπαιδευτικές προδιαγραφές αναγνωρίζεται η νέα πραγματικότητα που εισάγουν οι ΤΠΕ στην ενδοσχολική και εξωσχολική ζωή και ότι γίνεται προσπάθεια αξιοποίησης τους μέσω της εκπαίδευσης.

Το **Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** δεν προτείνει, λόγω της ανοιχτότητάς του, συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές, ωστόσο ορίζει το μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο αυτές θα αναπτυχθούν. Σύμφωνα με το πρόγραμμα, το σχολείο πρέπει να παρέχει κίνητρα στους μαθητές και να συνάδει με τα ενδιαφέροντά τους. Οι απαιτήσεις της σύγχρονης και μελλοντικής κοινωνίας και οι προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών λαμβάνονται υπόψη, ενώ τα στενά όρια μεταξύ των διδακτικών αντικειμένων καταλύονται (Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: 5).

Μέσα στο μαθησιακό αυτό περιβάλλον οι μαθητές αναπτύσσουν την προσωπικότητά τους και γίνονται ικανοί να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της καθημερινής και της μετέπειτα επαγγελματικής ζωής (Π.Σ.: 5). Τα παιδιά έρχονται αντιμέτωπα με καθημερινά και επιστημονικά προβλήματα και μαθαίνουν να δρουν, μόνα ή μαζί με άλλους. Όπως είναι αναμενόμενο αποκτούν ολοένα και περισσότερο τη δυνατότητα να αναλαμβάνουν ευθύνες και ενεργό συμμετοχή στη διαμόρφωση του μαθήματος (Π.Σ.: 6) αλλά και στη ζωή τους γενικότερα. Η κατώτερη δευτεροβάθμια δρομολογεί τη δια βίου μάθηση και δημιουργεί τη βάση για δράση που στηρίζεται σε κίνητρα, στην περιέργεια και τα ενδιαφέροντα των παιδιών (Π.Σ.: 6). Στο πλαίσιο αυτό τα λάθη που τυχόν κάνουν «γίνονται αποδεκτά ως σημαντικά συστατικά των εμπειριών και της μάθησης» (Π.Σ.: 6).

Σημαντικές, όμως, θεωρούνται από το πρόγραμμα και όλες οι μαθησιακές φάσεις, όπως φαίνεται από το ακόλουθο απόσπασμα:

«Δίπλα στην αντιμετώπιση του καινούργιου, είναι σημαντικές για τη μάθηση οι φάσεις της εφαρμογής, της εξάσκησης, της συστηματοποίησης καθώς και της εμβάθυνσης και σταθεροποίησης, γιατί μόνο στην πρακτική εφαρμογή προάγεται η απόκτηση ικανοτήτων των διδασκομένων. Τέτοιες μαθησιακές φάσεις καθιστούν επίσης δυνατή τη συλλογική αναζήτηση εφαρμογών για τη νεοαποκτηθείσα γνώση και απαιτούν μια ποικιλόμορφη έκφραση με βάση περιστάσεις εξάσκησης, στις οποίες αξιοποιούνται διάφορες μέθοδοι και Μέσα» (Π.Σ.: 7).

Το πρόγραμμα σπουδών συνδέει την απόκτηση ικανοτήτων με συγκεκριμένες μαθησιακές αρχές, όπως την εποικοδομιστική (kumulativ) μάθηση, τα λειτουργικά συμφραζόμενα, το κατάλληλα επιλεγμένο υλικό και την ανάπτυξη μαθησιακών στρατηγικών (Π.Σ.: 10):

«Η απόκτηση ικανοτήτων λοιπόν εξαρτάται από τα εξής:

-Ότι οι μαθήτριες και οι μαθητές μπορούν να συνδέουν νέα γνωστικά στοιχεία με ήδη γνωστά (εποικοδομιστική μάθηση).

-Τα καθήκοντα/οι ασκήσεις βρίσκονται σε λειτουργικά συμφραζόμενα, τα οποία οι μαθήτριες και οι μαθητές θεωρούν ότι έχουν νόημα, έχουν αναγνωρίσιμη διαγνωστική αξία και τους παρέχουν χώρο για αποφάσεις.

-Το υλικό είναι επιλεγμένο και διαμορφωμένο με τέτοιον τρόπο, ώστε να προωθεί την επίλυση προβλημάτων.

-Προάγεται η ανάπτυξη μαθησιακών στρατηγικών (π.χ. στρατηγικές οργάνωσης όπως περίληψη, διαγράμματα) και στρατηγικών σύνθεσης (Elaborationsstrategien) όπως η επισήμανση αναλογιών και οι ερωτήσεις».

Ειδική μνεία γίνεται στα projects και στις εξωσχολικές εμπειρίες των μαθητών, που δίνουν στα παιδιά τη δυνατότητα να προετοιμαστούν «για τις απαιτήσεις της επόμενης σχολικής βαθμίδας, καθώς και για τον κόσμο όπου θα ζήσουν και θα εργαστούν και άρα για μια δυναμική συμμετοχή στην κοινωνική ζωή (Π.Σ.: 8).

Το **Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ανώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση** δεν προτείνει διδακτικά συμβάντα ή συγκεκριμένες δραστηριότητες, γεγονός που συνδέεται με την ανοιχτή φύση του. Επίσης, δεν κάνει κάποια σαφή αναφορά ως προς το χρόνο και το χώρο της ανάπτυξης του γραμματισμού των μαθητών. Ωστόσο, παρέχει κάποια χρήσιμα στοιχεία που συνδέονται με τις διδακτικές πρακτικές. Βασικό στοιχείο του προγράμματος είναι το γεγονός ότι τοποθετεί στο επίκεντρο τον διδασκόμενο ως άτομο που διαβάζει, γράφει, μιλάει και αξιολογεί (Α.Π.: 9). Μάλιστα θέλει έναν διδασκόμενο που ως μελλοντικός πολίτης θα είναι ικανός να λαμβάνει μέρος στην πολιτιστική, αισθητική, πνευματική, πολιτική και κοινωνική ζωή (Α.Π.: 9). Για το λόγο αυτό προτείνεται το μαθησιακό περιβάλλον να διαμορφώνεται με τρόπο που να προωθεί την αυτόνομη μάθηση και να οικοδομεί πάνω στην ισότητα των δύο φύλων, τη διαθεματικότητα, τα projects και τη σύνδεση με εξωσχολικές εμπειρίες. Οι μαθητές, εργαζόμενοι ατομικά και σε ομάδες, προετοιμάζονται για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις της καθημερινής και επαγγελματικής ζωής, αποκτούν αυτονομία και κριτική ικανότητα. Ειδικότερα, κατά την εισαγωγική φάση, τα παιδιά αποκτούν την ικανότητα να «αναλύουν την επίδραση

των κειμένων στους αποδέκτες, σε σχέση με το περιεχόμενο και τα εκφραστικά στοιχεία» και «να χειρίζονται γραπτά σύνθετα και απαιτητικά θέματα». Ενισχύονται «σε όλα τα βήματα σύνθεσης ενός κειμένου, δηλαδή στο σχεδιασμό, το προσχέδιο, τη συζήτηση, την επεξεργασία, τη διαμόρφωση και την παρουσίαση κειμένων» και έρχονται «σε επαφή με την επικοινωνιακή διάσταση, χρήση και πιθανή αποτελεσματικότητα της γλώσσας» (Π.Σ.: 5-7). Αφετηρία για την επίτευξη αυτών αποτελεί το κείμενο, με μία διευρυμένη όμως έννοια (κείμενα γλωσσικά, οπτικά, ψηφιακά κλπ.). Στο επίκεντρο του μαθήματος βρίσκεται η δουλειά με το κείμενο, που αντιμετωπίζεται ως μέσο ατομικής και καλλιτεχνικής έκφρασης και ως μέσο επικοινωνίας (Π.Σ.: 9). Η δουλειά με τα κείμενα εστιάζει, όπως είδαμε σε προηγούμενη υποενότητα (βλ. Γλώσσα και σημείωση) σε τέσσερα πεδία ικανοτήτων. Η επιλογή των κειμένων είναι ελεύθερη, αλλά σημειώνεται ότι στην εισαγωγική φάση τα κείμενα πρέπει να προσανατολίζονται στα ενδιαφέροντα των παιδιών και να λαμβάνουν υπόψη τις μελλοντικές απαιτήσεις που θα συναντήσουν στη φάση της πιστοποίησης.

Το Πρόγραμμα μιλώντας για τα μαθησιακά περιβάλλοντα κάνει ρητή αναφορά στις ΤΠΕ (Π.Σ.: 6-7):

«Υποστηρίζουν, μέσω της εισαγωγής των Μέσων καθώς και της σύγχρονης τεχνικής επικοινωνίας και πληροφορίας (zeitgemäße Kommunikations- und Informationstechnik), τόσο την διαφοροποίηση της ατομικής μαθησιακής διαδικασίας όσο και τη συνεργατική μάθηση. Αυτό συμβαίνει τόσο με τη χρήση πολυμέσων και διαδικτύου όσο και με την παραγωγική επαφή με τα Μέσα. Τα μοντέρνα μαθησιακά περιβάλλοντα διευκολύνουν την εξατομίκευση των στόχων και την αξιολόγηση των μαθησιακών αποτελεσμάτων»

Από το παραπάνω απόσπασμα γίνεται φανερή η πρόθεση του προγράμματος να αξιοποιήσει τα Μέσα για την κατάκτηση των απαραίτητων ικανοτήτων και την προετοιμασία των μαθητών. Πέρα από τη γενικότερη αναφορά σε Μέσα, το πρόγραμμα της ανώτερης δευτεροβάθμιας αναφέρεται συγκεκριμένα στις ΤΠΕ, τη

χρήση πολυμέσων και το διαδίκτυο. Μάλιστα συνδέει τις ΤΠΕ με τη συνεργατική μάθηση και τη διαφοροποίηση της μαθησιακής διαδικασίας.

Λόγω της ανοιχτότητας των εκπαιδευτικών προδιαγραφών και των προγραμμάτων σπουδών, όπως είδαμε στην παρούσα υποενότητα, δεν προτείνονται συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές. Ορίζεται, ωστόσο, το μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο αυτές θα αναπτυχθούν. Μέσα στο μαθησιακό αυτό περιβάλλον ο μαθητής τοποθετείται στο επίκεντρο ως άτομο που διαβάζει, γράφει, μιλάει και αξιολογεί, αναπτύσσει την προσωπικότητά του και γίνεται ικανός να αντιμετωπίζει τις προκλήσεις της καθημερινής και της μετέπειτα επαγγελματικής ζωής. Τα προγράμματα δίνουν βαρύτητα στο να έχουν οι μαθητές και οι δάσκαλοι ρόλο πρωταγωνιστικό, γεγονός που ενισχύει ταυτότητες εκπαιδευτικών και μαθητών ενεργών και υπεύθυνων. Στο πλαίσιο αυτό, οι ΤΠΕ και τα Μέσα γενικότερα διαφαίνεται να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι για τη διαμόρφωση του μαθησιακού περιβάλλοντος, αν και δεν έχουμε ακριβή περιγραφή του τρόπου με τον οποίο αξιοποιούνται στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος.

3.5 Αξιολόγηση

Το 2003 η Διαρκής Σύνοδος των Υπουργών συμφώνησε σε «standards» για το μεσαίο απολυτήριο στα Γερμανικά, τα Μαθηματικά και την Ξένη Γλώσσα και το 2005-2006 προστέθηκαν και συμπληρωματικά «standards» στα πεδία αυτά. Έγινε, έτσι, μια προσπάθεια για την ύπαρξη μιας όσο το δυνατόν μεγαλύτερης σύγκλισης στις πιστοποιήσεις που δίνει το σχολείο. Συμφώνησαν, επίσης, σε μια ομοιόμορφη βασική δομή του εκπαιδευτικού συστήματος και των πιστοποιήσεων, καθώς και των προσόντων των διδασκόντων.

Το Institut for Qualitaetsentwicklung είναι υπεύθυνο για την εποπτεία της επίτευξης των στόχων συγκριτικά ανάμεσα στις χώρες. Πρόσφατα διεξήγαγε τις πρώτες εθνικές εξετάσεις γλώσσας και τα αποτελέσματα δημοσιεύτηκαν τον Ιούνιο του 2010 (<http://www.bmbf.de/de/1154.php>). 150 σχολεία πήραν μέρος στις

εξετάσεις που μετρούσαν τις επιδόσεις των μαθητών στο 9^ο έτος (14-15 χρονών), στα Αγγλικά, Γαλλικά και Γερμανικά. Ελέγχθηκαν οι ικανότητες ακρόασης και ανάγνωσης και η ικανότητά τους στην ορθογραφία (spelling) των Γερμανικών. Περαιτέρω αξιολόγηση των «standards» προγραμματίζεται για το 2011 (Γερμανικά και μαθηματικά σε βασικό επίπεδο – primary level) και το 2012 (μαθηματικά και επιστήμες στην κατώτερη δευτεροβάθμια).

Οι βασικοί στόχοι της αξιολόγησης είναι ο έλεγχος των τρεχουσών επιδόσεων, η εξακρίβωση των αναγκών των μαθητών, η εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τη διδασκαλία και τη μάθηση, καθώς και η προαγωγή στην επόμενη βαθμίδα. Όσον αφορά τις γραπτές εξετάσεις, ο αριθμός και η διάρκεια τους ρυθμίζονται από τη νομοθεσία κάθε χώρας. Το ίδιο ισχύει για τον τρόπο απόκτησης του απολυτηρίου και την ρύθμιση των εξετάσεων. Γενικά, έλεγχοι επιδόσεων δίνονται δύο φορές το χρόνο.

Ο χαρακτήρας των **εκπαιδευτικών προδιαγραφών** αποκλείει την αναφορά σε οποιαδήποτε μορφή αξιολόγησης. Αυτή επαφίεται στα ειδικότερα προγράμματα σπουδών. Το μόνο σχετικό στοιχείο που δίνεται αφορά υποδείξεις για ομαδική ή ατομική αξιολόγηση στις περιγραφές των ασκήσεων παραγωγής προφορικού λόγου.

Το Πρόγραμμα της **Κατώτερης Δευτεροβάθμιας** παρουσιάζει τις βασικές λειτουργίες της αξιολόγησης (Πρόγραμμα Κατώτερης Δευτεροβάθμιας: 62-63), τα βασικά είδη ασκήσεων αξιολόγησης (Π.Σ.: 63), τα σπουδαιότερα κριτήρια αξιολόγησης (Π.Σ.: 64) και την βαρύτητα των προφορικών, γραπτών και άλλων επιδόσεων των μαθητών (Π.Σ.: 64). Στις λειτουργίες που επιτελεί η αξιολόγηση συγκαταλέγονται: η ανατροφοδότηση που προσφέρει σε μαθητές, γονείς και διδάσκοντες, η πληροφόρηση που παρέχει για την επίδοση με βάση τις προδιαγραφές, η συμβουλευτική και η ενθάρρυνση από την πλευρά των εκπαιδευτικών που ενισχύει τη μάθηση, η δυνατότητα που δίνει στους μαθητές να ελέγχουν και να βελτιώνουν τη μάθησή τους (Π.Σ.: 62). Πιο συγκεκριμένα, και όσον αφορά τη σημασία της αξιολόγησης για τα ίδια τα παιδιά, ενδιαφέρον παρουσιάζει το εξής παράθεμα:

«Τα παιδιά και οι νέοι αναπτύσσουν την ικανότητα να αξιολογούν ρεαλιστικά τις δυνάμεις και τις αδυναμίες τους καθώς και την ποιότητα των επιδόσεών τους και να αντιλαμβάνονται τις κριτικές ανατροφοδοτήσεις και συμβουλές ως ευκαιρία για την προσωπική τους εξέλιξη. Μαθαίνουν επίσης να δίνουν σε άλλους ανθρώπους δίκαιη και αντικειμενική ανατροφοδότηση, πράγμα που είναι απαραίτητο για μια παραγωγική συνεργασία και επιτυχείς χειρισμούς. Γι αυτό δίνονται στο μάθημα ποικίλες δυνατότητες» (Π.Σ.: 8)

Σε ενδοσχολικό επίπεδο, η διαπίστωση των επιδόσεων των παιδιών αποτελεί βάση για τη βαθμολόγησή τους, επιτρέπει να τεκμηριωθούν τα μαθησιακά αποτελέσματα, να διαπιστωθεί το μαθησιακό επίπεδο των μαθητών, να γίνουν οι απαραίτητες συγκρίσεις και να ελεγχθεί η ποιότητα των ενδοσχολικών Curricula (Π.Σ.: 63). Τα κριτήρια για την αξιολόγηση των μαθητών, όπως αυτά ορίζονται από το πρόγραμμα, είναι η κατανόηση του κειμένου από τους μαθητές, η παρουσίασή του, η επικοινωνιακή του καταλληλότητα, η γλωσσική του ορθότητα κλπ.

Όσον αφορά τις ασκήσεις αξιολόγησης (κλειστού, ανοιχτού, ημιανοιχτού τύπου) το πρόγραμμα σπουδών επισημαίνει ότι αυτές πρέπει να εναρμονίζονται με τις προδιαγραφές, να είναι αντιπροσωπευτικές και να λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες των παιδιών. Όπως φαίνεται στη συνέχεια και από τα ενδεικτικά είδη ασκήσεων που προτείνονται, υπάρχει μία μίξη παραδοσιακών μορφών αξιολόγησης (π.χ. διαγωνίσματα) με πιο σύγχρονες μορφές αξιολόγησης (π.χ. πορτφόλιο). Πιο αναλυτικά, ενδεικτικά είδη ασκήσεων που αναφέρονται είναι τα ακόλουθα.:

- διαγωνίσματα και προφορικές εξετάσεις για τον έλεγχο μιας ακολουθίας μαθημάτων
- ατομικές και ομαδικές παρουσιάσεις για ατομικά επιλεγμένα ή δοσμένα θέματα
- ημερολόγια πρότζεκτ και μάθησης, που τεκμηριώνουν τη μαθησιακή διαδικασία σε συγκεκριμένα χρονικά διαστήματα
- πορτφόλιο για τεκμηρίωση
- παρακολουθήσεις των μαθημάτων από τον διδάσκοντα (Lehrperson)

Ως προς τη βαρύτητα που αποδίδεται στις προφορικές, γραπτές και λοιπές επιδόσεις των παιδιών, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το πρόγραμμα ορίζει οι

γραπτές επιδόσεις να μετρούν περίπου στο μισό της βαθμολογίας στον έλεγχο. Μάλιστα ο βαθμός των γραπτών προκύπτει ως εξής: περίπου το 60% του βαθμού των γραπτών είναι η βαθμολογία των διαγωνισμάτων, 20% ο βαθμός από τα τεστ και 20% από άλλες μορφές ελέγχου των επιδόσεων (Π.Σ.: 64).

Στο Πρόγραμμα της **Ανώτερης Δευτεροβάθμιας**, ως προς την αξιολόγηση (Π.Σ.: 25-26), αναφέρεται ότι στόχος είναι η διαπίστωση της ανάπτυξης ικανοτήτων των μαθητών στα εξής πεδία:

- Ανάγνωση, επεξεργασία και αξιολόγηση λογοτεχνικών και πραγματιστικών κειμένων
- Γραφή, διαμόρφωση και παρουσίαση κειμένων
- Ομιλία, παρουσίαση και ακρόαση
- Αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων

Για παράδειγμα, για το γράψιμο αναφέρεται ότι «τα κριτήρια αξιολόγησης της επιτυχημένης γραφής πρέπει να είναι διαφανή και να μπορούν να τα εφαρμόζουν οι μαθήτριες και οι μαθητές στην αυτοαξιολόγηση και την αξιολόγηση των δικών τους και των αλλότριων κειμένων» (Π.Σ.: 5). Ενώ στο πεδίο της ομιλίας οι μαθητές με κριτήρια της νόρμας «παρατηρούν και αξιολογούν τη δική τους και την ξένη συνομιλιακή συμπεριφορά» (Π.Σ.: 5), «αξιολογούν αποτελέσματα διαλόγων και συνομιλιών και χρησιμοποιούν ποικίλες μορφές σύνθεσής τους», «συζητούν και αξιολογούν καλλιτεχνικές επιδόσεις από την άποψη της αισθητικής ποιότητας».

Οι μαθητές με την αξιολόγηση αποκτούν εικόνα της προόδου τους, μαθαίνουν να αξιολογούν τις δικές τους επιδόσεις και τις επιδόσεις των άλλων. Γενικότερα, κατά την αξιολόγηση δεν αξιολογείται μόνο το τελικό προϊόν αλλά και η διαδικασία της μάθησης, γιατί έτσι υπάρχει η δυνατότητα να εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα για

την εξέλιξη των παιδιών και να προάγουμε την αυτόνομη μάθησής τους. Σε αυτά συντελούν τα παρακάτω:

- προφορικές τοποθετήσεις των μαθητών
- γραπτές ασκήσεις
- σύντομες ομιλίες και παρουσιάσεις
- τακτικές γραπτές εξετάσεις και τεστ για τον έλεγχο των μαθητών
- ποικίλες μορφές τεκμηρίωσης της διαδικασίας του μαθήματος (πρωτόκολλα, ημερολόγια, ντοσιέ κλπ.)
- παρουσιάσεις επί σκηνής (π.χ. παιχνίδια ρόλων, προσομοιώσεις)
- δημιουργία σεναρίων ή βίντεο
- συνεργασία σε ομάδες, σε πρότζεκτ εντός μαθήματος και διαθεματικά/διεπιστημονικά

Όσον αφορά τις ασκήσεις των εξετάσεων αυτές τίθενται με βάση τις Ενιαίες απαιτήσεις εξετάσεων στις εξετάσεις για το απολυτήριο (Einheitliche Prüfungsanforderungen in der Abiturprüfung) και το σχέδιο του μαθήματος των γερμανικών για την εξεταστική διαδικασία για το απολυτήριο (aktuellen Fachanlage Deutsch zur AV Prüfung).

Συνοψίζοντας, από τα παραπάνω έγινε σαφές ότι οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές δεν κάνουν λόγο για μορφές αξιολόγησης, ενώ τα προγράμματα σπουδών θίγουν το ζήτημα αυτό, παρουσιάζοντας τις βασικές λειτουργίες της αξιολόγησης, τα βασικότερα είδη ασκήσεων και τα κριτήρια με τα οποία αυτές αξιολογούνται. Ακόμη, τα προγράμματα τονίζουν την ανάγκη για αξιολόγηση της διαδικασίας και όχι μόνο του τελικού προϊόντος. Χαρακτηριστική είναι, τέλος, η μίξη παραδοσιακών και πιο σύγχρονων μορφών αξιολόγησης για την οποία έγινε λόγος παραπάνω.

4. Συζήτηση και συμπεράσματα

4.1 Γενικότερες διαπιστώσεις

Στο σημείο αυτό της μελέτης θα συνοψίσουμε και θα συγκεντρώσουμε κάποια βασικά γενικά στοιχεία για τις Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών:

α) Οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές

Οι προδιαγραφές για το γλωσσικό μάθημα στην κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση αναπαριστούν έναν κόσμο ο οποίος διέπεται από συγκεκριμένες ποιότητες, όπως την πολυγλωσσία και τον σεβασμό στο διαφορετικό. Δεν προτείνουν συγκεκριμένες θεματικές για διερεύνηση, οι ενδεικτικές ασκήσεις όμως που παραθέτουν αφορούν την πολυγλωσσία, τη διαφορετικότητα, τα κοινωνικά προβλήματα, τη σημασία των νέων Μέσων και τη φθορά των παλιότερων (βλ. «Γνώσεις για τον κόσμο»). Οι προδιαγραφές συνδέουν τη γλώσσα με τη λογοτεχνία και τα Μέσα και την αντιμετωπίζουν ως μέρος της σημείωσης (βλ. «Γλώσσα και σημείωση»). Κάνουν λόγο για τις γνώσεις που πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά σε τέσσερις τομείς: ομιλία και ακρόαση, γράψιμο, ανάγνωση-επαφή με κείμενα και Μέσα, διερεύνηση της γλώσσας και της χρήσης της (βλ. «Γλώσσα και σημείωση»). Αντίθετα, δεν κάνουν λόγο για μορφές αξιολόγησης (βλ. «Αξιολόγηση») ούτε για συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές, δομούν όμως συγκεκριμένες ταυτότητες εκπαιδευτικού και μαθητή (βλ. «Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»).

β) Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Το πρόγραμμα σπουδών για την κατώτερη δευτεροβάθμια θέτει στο επίκεντρο την κατανόηση του κόσμου και την προετοιμασία για τον μελλοντικό κόσμο της ζωής και της εργασίας. Οι θεματικές περιοχές που περιλαμβάνει σχετίζονται με την πόλη, τη γλώσσα των νέων, τη λογοτεχνία, την ιστορία, με άλλους πολιτισμούς, με το

διαδίκτυο, το μέλλον, τον πολιτικό λόγο. Όπως και το κείμενο των προδιαγραφών έτσι και αυτό προωθεί έννοιες όπως η διαπολιτισμικότητα, ο σεβασμός της διαφορετικότητας, η ανάληψη ευθυνών, η ενεργή συμμετοχή και η υπευθυνότητα (βλ. «Γνώσεις για τον κόσμο»). Κινείται στο ίδιο πλαίσιο με τις εκπαιδευτικές προδιαγραφές ως προς τις γνώσεις για τη γλώσσα (βλ. «Γνώσεις για τη γλώσσα»), ορίζοντας τέσσερα πεδία ικανοτήτων (βλ. «Γλώσσα και σημείωση»): ανάγνωση, γράψιμο, ομιλία-ακρόαση, γνώση και συνείδηση της γλώσσας. Λόγω της ανοιχτότητάς του δεν προτείνει συγκεκριμένες διδακτικές πρακτικές, ωστόσο ορίζει το μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο αυτές θα αναπτυχθούν. Μέσα στο μαθησιακό αυτό περιβάλλον οι μαθητές αναπτύσσουν την προσωπικότητά τους και γίνονται ικανοί να αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις της καθημερινής και της μετέπειτα επαγγελματικής ζωής (βλ. «Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»). Τέλος, παρουσιάζει βασικές λειτουργίες της αξιολόγησης, βασικά είδη ασκήσεων αξιολόγησης, τα σπουδαιότερα κριτήρια αξιολόγησης και την βαρύτητα των προφορικών, γραπτών και άλλων επιδόσεων των μαθητών (βλ. «Αξιολόγηση»).

γ) Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ανώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Αποστολή της Ανώτερης Δευτεροβάθμιας είναι η απόκτηση γενικής και επιστημονικής παιδείας, καθώς και ικανοτήτων που σχετίζονται με την τωρινή αλλά και τη μελλοντική κοινωνία (βλ. «Γνώσεις για τον κόσμο»). Η γλώσσα προσεγγίζεται και εδώ με τον ίδιο περίπου τρόπο και γίνεται λόγος για τέσσερα πεδία ικανοτήτων: Ανάγνωση, επεξεργασία και αξιολόγηση λογοτεχνικών και πραγματιστικών κειμένων, Γραφή, διαμόρφωση και παρουσίαση κειμένων, Ομιλία, παρουσίαση και ακρόαση, Αναστοχασμός πάνω στη γλώσσα και ανάπτυξη της γλωσσικής χρήσης, συνείδησης και γλωσσικών ικανοτήτων (βλ. «Γλώσσα και σημείωση» και «Γνώσεις για τη γλώσσα»). Το πρόγραμμα δεν προτείνει διδακτικά συμβάντα ή συγκεκριμένες δραστηριότητες, γεγονός που συνδέεται με την ανοιχτή φύση του. Τοποθετεί, βέβαια, στο επίκεντρο τον μαθητή ως άτομο που διαβάζει, γράφει, μιλάει και αξιολογεί. (βλ.

«Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»). Μάλιστα προϋποθέτει έναν μαθητή που ως μελλοντικός πολίτης θα είναι ικανός να λαμβάνει μέρος στην κοινωνικοπολιτική ζωή. Για το λόγο αυτό δεν αρκείται στην αξιολόγηση του τελικού προϊόντος, αλλά αξιολογεί και τη μαθησιακή διαδικασία (βλ. «Αξιολόγηση»), προκειμένου να προωθήσει την αυτόνομη μάθηση.

4.2 Διαπιστώσεις σχετικά με την αξιοποίηση των ΤΠΕ

Στο σημείο αυτό της μελέτης θα συνοψίσουμε και θα συγκεντρώσουμε κάποια γενικά στοιχεία που αφορούν τον τρόπο σύνδεσης των ΤΠΕ με το γλωσσικό μάθημα στις Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές και στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών:

α) Οι Εκπαιδευτικές Προδιαγραφές

Στο κείμενο των προδιαγραφών γίνεται αναφορά, γενικότερα, σε «Μέσα» (Medien) και όχι, για παράδειγμα, σε νέες τεχνολογίες ή ΤΠΕ. Ο όρος Medien, όπως είδαμε, περιλαμβάνει τόσο τον πίνακα, ένα πλακάτ, μια σειρά διαφανειών, όσο και τον υπολογιστή. Τα κάθε είδους Μέσα, λοιπόν, σύμφωνα με τις προδιαγραφές, αποτελούν ένα πεδίο του κόσμου που οι μαθητές πρέπει να διερευνήσουν και να κατακτήσουν, αλλά και τρόπους για να πραγματοποιήσουν τα παιδιά αυτή την διερεύνηση. Όσον αφορά το πεδίο της ομιλίας και ακρόασης, οι ΤΠΕ προτείνονται ως μέσο παρουσίασης σε ακροατήριο. Για την παραγωγή γραπτού λόγου οι εκπαιδευτικές προδιαγραφές κάνουν λόγο για τη χρήση προγραμμάτων επεξεργασίας κειμένου και για τις δυνατότητες που προσφέρουν στη διαμόρφωση και την παρουσίαση ενός κειμένου, καθώς και για την αναζήτηση πληροφοριών από το διαδίκτυο. Τέλος προτείνεται η συγγραφή κειμένων με τα νέα Μέσα (emails ή σε chatroom). Στο πεδίο με τίτλο «ανάγνωση-επαφή με κείμενα και Μέσα» η αναφορά στα Μέσα είναι πλούσια και η σύνδεσή τους με τις ΤΠΕ σαφής, αφού ορίζεται τα παιδιά να γνωρίζουν κειμενικά είδη που καθορίζονται από τη διαμεσολάβησή τους από Μέσα (π.χ. έντυπες και online εφημερίδες, υπερκείμενα, κλπ.).

β) Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Κατώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση

Και εδώ οι ΤΠΕ αποτελούν, όπως όλα τα Μέσα, ένα πεδίο του κόσμου που τα παιδιά πρέπει να διερευνήσουν, αλλά και ένα μέσο παρουσίασης. Στα πεδία ικανοτήτων γίνεται αναφορά σε κείμενα ηλεκτρονικής μορφής, emails και sms, αλλά και στη δυνατότητα που παρέχουν οι ΤΠΕ στη διαμόρφωση και τη διόρθωση ενός κειμένου.

γ) Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Ανώτερη Γυμνασιακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση για τα Γερμανικά.

Οι ΤΠΕ στην ανώτερη δευτεροβάθμια χρησιμοποιούνται ως μέσο για να διερευνήσουν οι μαθητές οπτικές του κόσμου μέσα σε ένα σύγχρονο μαθησιακό περιβάλλον. Το Πρόγραμμα μιλώντας για τα μαθησιακά περιβάλλοντα κάνει ρητή αναφορά στις ΤΠΕ, τη χρήση πολυμέσων και το διαδίκτυο. Μάλιστα συνδέει τις ΤΠΕ με τη συνεργατική μάθηση και τη διαφοροποίηση της μαθησιακής διαδικασίας. Μιλώντας γενικότερα για Μέσα, επισημαίνει την ανάγκη για κριτική ανάγνωση αυτών και των ηλεκτρονικών Μέσων ειδικότερα.

Από τα παραπάνω, λοιπόν, διαπιστώνουμε ότι στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση της Γερμανίας (Βερολίνου) οι ΤΠΕ εντάσσονται στα γενικότερα Μέσα με τα οποία έρχονται σε επαφή οι μαθητές. Σε ορισμένα σημεία, βέβαια, χρησιμοποιούνται από τους σχεδιαστές των προδιαγραφών και των αναλυτικών προγραμμάτων όροι που αποσαφηνίζουν ότι πρόκειται για τις ΤΠΕ και όχι για άλλα Μέσα. Έτσι, γίνεται αναφορά σε emails, chatroom, διαδίκτυο, online εφημερίδες, υπερκείμενα κλπ. Η ανοιχτή φύση των εκπαιδευτικών προδιαγραφών και των αναλυτικών προγραμμάτων, ωστόσο, δεν καθιστά αναγκαία την ακριβή περιγραφή του τρόπου με τον οποίο οι ΤΠΕ αξιοποιούνται στα πλαίσια του γλωσσικού μαθήματος. Παρ' όλα αυτά, είναι εύκολο για κάποιον να αντιληφθεί σε αδρές γραμμές τη φιλοσοφία του γερμανικού

εκπαιδευτικού συστήματος αναφορικά με τη χρήση των ΤΠΕ στο μάθημα των γερμανικών.

Η παρούσα μελέτη έδειξε ότι οι ΤΠΕ αποτελούν πεδίο του κόσμου που πρέπει να διερευνηθεί, μέσο έρευνας, αναζήτησης πληροφοριών και μέσο παρουσίασης. Οι μαθητές στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση χρησιμοποιούν, μέσα σε ένα επικοινωνιακό πλαίσιο, τον ηλεκτρονικό υπολογιστή και τις δυνατότητες που προσφέρει για να διαβάσουν, να γράψουν, να παρουσιάσουν και να επικοινωνήσουν. Επομένως, ο ηλεκτρονικός υπολογιστής αξιοποιείται ως μέσο πρακτικής γραμματισμού.

Ακολουθώντας τη μεταφορά των τριών ομόκεντρων κύκλων ως προς τη γλωσσοδιδασκτική αξιοποίηση των ΤΠΕ θα λέγαμε πως οι παραπάνω θεωρήσεις υπάγονται κυρίως στον πρώτο και δεύτερο κύκλο, αλλά έχουν κάποια στοιχεία και του τρίτου κύκλου. Ο πρώτος εσωτερικός κύκλος σχετίζεται με αναζητήσεις που προσανατολίζονται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ ως μέσων που θα συνεισφέρουν στην αποτελεσματικότερη διδασκαλία της γλώσσας (βλ. «Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»). Ο δεύτερος εσωτερικός ομόκεντρος κύκλος αντιμετωπίζει τις ΤΠΕ ως μέσα πρακτικής γραμματισμού (βλ. «Διδακτικές πρακτικές και ταυτότητες»). Στον τρίτο κύκλο, που προσεγγίζει τις ΤΠΕ πιο υποψιασμένα και με κριτική ματιά ως μέρος του ευρύτερου κοινωνικού και πολιτικού πλαισίου, μπορούμε να εντάξουμε την πρόταση για διαμόρφωσης κριτικής στάσης απέναντι στα Μέσα και στα ηλεκτρονικά Μέσα ειδικότερα (βλ. «Σημείωση και γλώσσα»).

Συνοπτικός πίνακας συμπερασμάτων

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνουμε συνοπτικά τις προτάσεις των εκπαιδευτικών προδιαγραφών και των προγραμμάτων σπουδών για την κατώτερη και ανώτερη δευτεροβάθμια αναφορικά με τη διδασκαλία της γλώσσας και την αξιοποίηση των ΤΠΕ:

Γερμανία (Βερολίνο) Δευτεροβάθμια εκπαίδευση: Προδιαγραφές, Κατώτερη, Ανώτερη	Γλωσσικό μάθημα	ΤΠΕ
Γνώσεις για τον κόσμο, στάσεις, αξίες, πρότυπα	<ul style="list-style-type: none"> -διαθεματική/διεπιστημονική προσέγγιση της γνώσης -σύνδεση με προϋπάρχουσες γνώσεις -πολυγλωσσία, διαπολιτισμικότητα, σεβασμός, κοινωνικά προβλήματα, καθημερινή και επαγγελματική ζωή, γενική και επιστημονική παιδεία για την τωρινή και μελλοντική κοινωνία -ανάπτυξη δημοκρατικής συμπεριφοράς -επαγγελματική εκπαίδευση -ζητήματα σχετικά με τη σύγχρονη κοινωνία -επίκαιρα θέματα που αφορούν τους νέους 	<ul style="list-style-type: none"> - πεδίο του κόσμου προς διερεύνηση (η σημασία των νέων Μέσων και η φθορά των παλιότερων) -μέσο για να ερευνήσουν τον κόσμο, μέσο αναζήτησης πληροφοριών
Γνώσεις για τη γλώσσα	<ul style="list-style-type: none"> -γνώσεις για τη δομή της γλώσσας αλλά σε συνάρτηση με τη χρήση -γραμματική του κειμένου -γνώσεις για τη γλώσσα και τη λογοτεχνία -γνώσεις για τις γλωσσικές ποικιλίες, τη σημασία λέξεων, τα μέρη του λόγου και την πρόταση 	<ul style="list-style-type: none"> - χρήση προγραμμάτων ορθογραφίας στον υπολογιστή (κατώτερη δευτεροβάθμια) -συνειδητοποίηση της επίδρασης της αγγλικής και της αμερικανικής στο γερμανικό λεξιλόγιο (e-mail, chat) (κατώτερη δευτεροβάθμια)

<p>Σημείωση / γλώσσα</p>	<ul style="list-style-type: none"> -γλώσσα και ικανότητες σε 4 πεδία -γλώσσα και επικοινωνία -γλώσσα και σημείωση/πολυτροπικότητα -γλώσσα και πραγματικότητα -γλώσσα και σύστημα κανόνων -γλώσσα και λογοτεχνία 	<ul style="list-style-type: none"> -μέσο παρουσίασης - μέσο πρακτικής γραμματισμού -προγράμματα επεξεργασίας κειμένου, emails, chatroom, online εφημερίδες, infotainment, υπερκείμενα, παιχνίδια στον υπολογιστή -χρήση σε επικοινωνιακό πλαίσιο αλλά με κριτική διάσταση
<p>Διδακτικές Πρακτικές, χώρος και χρόνος, θεωρίες μάθησης</p>	<p>Μαθησιακές στρατηγικές, εποικοδομιστική μάθηση, σημαντικές όλες οι μαθησιακές φάσεις, αξιοποιήσιμα τα projects και οι εξωσχολικές εμπειρίες (κατώτερη δευτεροβάθμια)</p> <p>Μαθητής/μαθήτρια:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ικανός να λαμβάνει μέρος στην πολιτιστική, αισθητική, πνευματική, πολιτική και κοινωνική ζωή -στο επίκεντρο ως άτομο που διαβάζει, γράφει, αξιολογεί -ομαδική εργασία, συνεργασία -αφετηρία της εργασίας τα κείμενα <p>Εκπαιδευτικός:</p> <ul style="list-style-type: none"> -συνεργάζεται με συναδέλφους για το Π.Σ., προετοιμάζει για επαγγελματική σταδιοδρομία <p>Χώρος-Χρόνος:</p> <p>δεν γίνεται αναφορά</p>	<ul style="list-style-type: none"> -εργαλείο μάθησης -μέσο για να ερευνήσουν τον κόσμο -παιδαγωγική διάσταση στην αξιοποίηση τους -μέσο πρακτικής γραμματισμού
<p>Ταυτότητες μαθητών και διδασκόντων</p>	<p>-μαθητής: αποκτά γνώσεις για τη δομή και τη λειτουργία της γλώσσας, χρησιμοποιεί Μέσα, αναπτύσσει την προσωπικότητά του, συνεργάζεται και</p>	<p>-όπως και τα άλλα Μέσα, συνεισφέρουν στη συγκρότηση αυτού του</p>

	<p>αυτοαξιολογείται</p> <p>-δάσκαλος: ενεργός, με πρωτοβουλίες, συνεργάζεται με άλλους συναδέλφους, μεταδίδει γνώσεις για τη γλώσσα και τον κόσμο</p>	Λόγου των μαθητών
Αξιολόγηση	<p>-αναφορά στη σημασία της αξιολόγησης και αυτοαξιολόγησης</p> <p>-γραπτές εξετάσεις</p> <p>-λειτουργίες της αξιολόγησης</p> <p>-βασικά είδη ασκήσεων αξιολόγησης</p> <p>-τα σπουδαιότερα κριτήρια αξιολόγησης</p> <p>-η βαρύτητα των προφορικών, γραπτών και άλλων επιδόσεων των μαθητών</p> <p>-γραπτές εξετάσεις το μισό της βαθμολογίας στον έλεγχο (κατώτερη δευτεροβάθμια): 60% γραπτά διαγωνίσματα, 20% τεστ, 20% άλλες μορφές αξιολόγησης</p>	
Γλωσσοδιδασκτικοί λόγοι	<p>-κειμενοκεντρική προσέγγιση</p> <p>-επικοινωνιακή προσέγγιση</p> <p>-το γράψιμο ως διαδικασία</p> <p>-κριτικός λόγος</p> <p>-πολυγραμματισμοί</p>	
Παρατηρήσεις / ιδιαιτερότητες	<p>-ύπαρξη Εκπαιδευτικών Προδιαγραφών</p> <p>-σημαντικός ο ρόλος του κάθε σχολείου στο Π.Σ.</p> <p>-τοπικά και ενδοσχολικά Π.Σ.</p> <p>-αναφορά σε Μέσα (όχι ΤΠΕ, Νέες Τεχνολογίες)</p>	